

Žanina Mirčevska

Rojstvo tirana iz glave črva

Nominacija za Grumovo nagrado 2016

Osebe:

ERZSÉBET BÁTHORY
DEKLA
ILONA JÓ
DAVID

Prostor dogajanja:

*Klet v trdnjavi plemkinje Erzsébet Báthory,
v kateri je bilo umorjenih več kot 230 deklet,
v krvi katerih se je plemkinja kopala,
da bi ohranila lepoto in mladost, toda vse to
je bil morda zgolj politični konstrukt njenih nasprotnikov.*

Čas dogajanja:

*V času, ko so se ljudstva klala, se pravi lahko tudi danes, verjetno tudi v
prihodnosti.*

ERZSÉBET: Od kod si padla, angel? Z neba? Iz podzemlja?

Te je narava izpljunila iz gobca – jo lepota žgečka?

Zakaj se tako trudiš? Za par osebkov, občutljivih na lepoto? Zapravlja čas. Tebi se ne zdi, da narava zapravlja čas? Meni se zdi. Ustvari nekaj takega, kot si ti, ga vrže, pod milim nebom, da bo kmalu končalo v nič. A ni to grozno? Vsa sreča, da je narava slepa za razkroj, drugače bi obupala nad stvarstvom. A ni tako, angel?

DEKLA: Nisem angel, gospa.

ERZSÉBET: Če nisi angel, si morda podoba, ki je zbežala s kakšne freske. Imaš dovolj vseh devic, ki prižigajo svečke pred tvojo fresko in molijo za manj bolečo defloracijo. Veš, kaj je to defloracija?

DEKLA: Nisem podoba s freske, gospa.

ERZSÉBET: Če nisi podoba s freske, bi moral kak slikar naslikati tvoj portret. Škoda je tega obraza, da gre kar v nič, v pozabo. To je srebrnina, ki jo lahko vsaka dežela hrani kot del svoje kulturne dediščine. To je treba shraniti v trezorju zgodovine. Obiskovalci galerije, stoletja in stoletja v prihodnosti, ko se ljudstva ne bodo več klala, se bodo ustavljali pred tvojim portretom in se spraševali, ali je bilo to dekle plemkinja ali zgolj neka vaška punčara, ki je imela dovolj časa za stanje in poziranje slikarju.

Si zmeraj grizljaš ustnice tako krvniško?

Kar nadaljuj. Nimam nič proti.

Si podobna materi ali očetu? Verjetno nobenemu. Grdi starši po navadi rojevajo lepe otroke. Nisi blede. Nisi opečena od sonca kot kmetica s polja. Neka prefinjenost je na tvojem obrazu. Daleč od tega, da bi bila lepotica, imaš pa nekaj posebnega. Neka tiha žalost je v tvojem pogledu. Otožna si ali pa se delaš otožno?

DEKLA: Sama sem prišla, gospa. Nihče me ni poslal.

ERZSÉBET: In sama si se tako grdo postrigla?

DEKLA: Sama, gospa.

ERZSÉBET: Da bi skrila svojo lepoto?

DEKLA: Da si ne bi premislila in se vrnila domov.

ERZSÉBET: Koliko let imaš? – Pusti, naj uganem. Šestnajst? Ne. Petnajst.

DEKLA: Štirinajst in devet mesecev.

ERZSÉBET: Štirinajst in devet mesecev. Ne otrok in ne odrasla. Kaj si bolj – si bolj otrok ali si bolj odrasla?

DEKLA: Ne vem, gospa.

ERZSÉBET: Veš, v čem je razlika?

DEKLA: Ne, gospa –

ERZSÉBET: Odrasel naj bi, za razliko od otroka, znal misliti. Ampak tukaj naletimo na paradoks. Ni nujno, da zna vsak odrasel misliti, in če odrasli ne zna misliti, to spet ne pomeni, da je še otrok, v tem primeru je odrasel... Kaj je v tem primeru odrasel?

DEKLA: Človek, gospa.

ERZSÉBET: Na zunaj. Znotraj – živina. Človeška živina je sicer malo drugačna od živalske živine, vendar živina je živina. Sploh veš, kaj je to misliti? Misliš, da je enostavno misliti?

DEKLA: Mislim, da ne vem, kaj je to gospa, ampak prisežem – nihče me ni poslal.

ERZSÉBET: Koliko otrok vas je doma? Osem?

DEKLA: Enajsti je že na poti.

ERZSÉBET: Enajsti je že na poti. Doma pri vas je otrok kot muh. Te je mama tako oblekla? Je to najlepša obleka, ki jo imaš? Je? Kaj ti je mama povedala, ko te je poslala k meni? Ti je rekla, da gospe nikoli ne smeš gledati v oči? Če ti je to rekla – ti je to rekla – veš, s kom ima opravka.

DEKLA: Ni me poslala mati, gospa –

ERZSÉBET: Si naredila kakšno neumnost? Si noseča? So te napodili? Ni-
maš kam iti? Si bolna? Si nora?

Kdo te je poslal?

DEKLA: Gospa –

ERZSÉBET: Dobro premisli, preden se zlažeš. Ne umaži tišine. Prelepa je,
da bi jo mazala z lažmi.

Tako. Tišina.

Slišim, kako ti srček utripa, ljubica. Slišim, kako se ti kri pretaka
po žilah. Plitko dihaš. Slina ti mezi po goltancu. Slišim, kako ti leze
strah po črevesju. Slišim, kako se tvoje misli podijo sem ter tja pod
lobanjo. Slišim rast nohtov, prebujanje kocin na tvojem vratu. Sli-
šim, kako ti jeziček drgeta.

Kdo te je poslal?

Jokaš?

So ti rekli, da ne smeš povedati?

Prideš ob polnoči, potrkaš na vrata in praviš, da te nihče ni poslal in
da nihče ne ve, da si tukaj, in da te nihče ni videl, ko si prišla potrkat
na moja vrata. Zakaj pa si prišla ob polnoči?

DEKLA: Da me nihče ne bi videl.

ERZSÉBET: Nisem od včeraj, ljubica. Hočejo mi nastaviti past. Si vaba?
Čigava?

György Thurzó? Tako?

Te je poslal György Thurzó? Je? Saj vem. Mi smo v žlahti. Kaj takega lahko pričakuješ samo od ljudi, s katerimi si si v sorodu. Koliko je plačal očetu, da te je poslal k meni?

DEKLA: Nihče ni plačal mojemu očetu –

ERZSÉBET: Kdo te je poslal, povej že enkrat, če ne, ti zapičim tole iglo naravnost v srce!!!

Zakaj kričiš, zakaj kričiš –

To, da si otrok, ti ne daje pravice, da se tako dereš. Zakaj otroci kričite, kot da je komu mar za vaše kričanje? Zato, ker še upate, da je možno s krikom odgnati grozo? Groze se ne da odgnati, ljubica. Groza se zažira v kosti že z rojstvom. Groze se rešiš samo, če jo odžagaš s kostmi v red. Je to možno? Ni. Zato ne upaj, da boš s kričanjem kaj spremenila. Tudi ko se smeješ, se verjetno smeješ preglasno. Smeh je najbolj smešno ponesrečena oda upanja, ki jo je kadar koli ustvarila narava. Se smejejo živali? Se smejejo rastline? Predmeti? Tihožitja? Narava je to napako naredila samo pri ljudeh, ki so v celoti napaka. Smej se! No, daj, da te slišim. Smej se!

Ne moreš. Tudi jaz se ne bi smejala, če bi bila na tvojem mestu in bi se zavedala, da sem to, kar si ti.

Kdo je kriv, da si to, kar si, punčka. Nihče ne bo jokal na tvojem pogrebu. Ga pač ne boš imela. Tudi groba ne boš imela. Izginila boš in nihče ne bo vedel, kaj se je zgodilo s teboj in kje so tvoji ostanki.

Zakaj ne kričiš? Daj, zakriči, prosim! Komaj čakam, da še enkrat slišim tvoje upajoče, v nebo vpijoče kričanje.

Lahko kričiš – izvoli – ampak tukaj te nihče ne bo slišal, ljubica. Nihče te ne bo slišal, razen mene in te igle, ki ima kljub temu, da je igla, eno uho, čeprav šivankino.

Vsa njena moč je v vrhu. Zmeraj in zmeraj je pomemben vrh. Če je vrh skrhan, top in ni dovolj oster, igla ni za nobeno rabo.

Od vrha je odvisno, kako hitro se bo prebila skozi snov, hočem reči skozi tvojo nežno kožo in mišico, naravnost do tvojega srčka. Ne skrbi, ta igla je dovolj ostra, ni dvoma, da se bo brez težav prebila do tvojega srca. In ko se bo igla prebijala skozi mišično, hrustančno in kostno tkivo tik pred srce, takrat bo verjetno vdrl moj ljubi, preljubi bratranec Thurzó s svojo vojsko, upniki, priče in plačanci, in te morda rešil v zadnjem hipu, mene pa dobil s krvavimi rokami. Je to načrt bratranca?

Že mesece in mesece iščem pomočnice. Nihče noče več pošiljati svojih hčera k meni. Vse to je njegovo maslo. Ponujam dobro plačilo, pa nič. In kar naenkrat je meso samo prišlo na mizo, tako sveže, da kar sili, da zasadiš zobe vanj.

Zakaj drhtiš? Kolena se ti šibijo. Koncentriraj se na bolečino. Najlažje bo, če se stopiš z bolečino, in ko te bolečina objame in ko jo objameš, kot svojo sestro, ko jo objameš...

DEKLA: Lahko dobim malo vode – prosim –

ERZSÉBET: Vode? Tukaj ne pijemo vode, ljubica – lahko ti dam vino. Na. Pij. Do dna!

DEKLA: Ne morem več –

ERZSÉBET: Vina imamo na pretek, ljubica. Tukaj z vinom ne skoparimo.

DEKLA: Oprostite – nikoli ga nisem pila –

ERZSÉBET: Ti je všeč?

DEKLA: Ne.

ERZSÉBET: Ne?

DEKLA: Peče v trebuhu.

ERZSÉBET: Si danes kaj pojedla?

DEKLA: Kos kruha –

ERZSÉBET: Ni čudno, da te peče v trebuhu, ljubica. Vino je kar izbirčno, ko gre za meni, ki ga ponuja trebuh. Si res pojedla samo kos kruha?

DEKLA: Samo kos kruha.

ERZSÉBET: Kdaj?

DEKLA: Za večerjo.

ERZSÉBET: Si se zahvalila Bogu za ta kos kruha?

DEKLA: Sem se.

ERZSÉBET: Sigurno?

DEKLA: Prisežem.

ERZSÉBET: Kako si se zahvalila Bogu?

DEKLA: Hvaljen Bog, Gospod veselja – hvala ti za vsakdanji kruh, ki si nam ga tudi danes podaril, in odpusti nam naše dolge, kakor tudi mi odpuščamo svojim dolžnikom, in ne vpelji nas v skušnjava, temveč reši nas hudega.

ERZSÉBET: Kako si držala roke, ko si se zahvaljevala Bogu?

DEKLE: Tako –

ERZSÉBET: Si klečala?

DEKLA: Ne, nisem.

ERZSÉBET: Zakaj nisi klečala?

DEKLA: Zato, ker smo sedeli za mizo.

ERZSÉBET: Zdaj takoj na kolena in ponovi zahvalo.

DEKLA (*na kolenih*): Hvaljen Bog, Gospod veselja – hvala ti za vsakdanji kruh, ki si nam ga tudi danes podaril, in odpusti nam naše dolge, kakor tudi mi odpuščamo svojim dolžnikom, in ne vpelji nas v skušnjavo, temveč reši nas hudega.

ERZSÉBET: Ko se obračaš k svojemu Bogu, moraš zmeraj na kolena. Tako pokažeš, da si še bolj majhna, kot si. Pokažeš, da si še bolj na tleh, kot res si. Sicer človek tako in tako je na tleh, ampak to je treba pokazati tudi Bogu, da vidi, da se zavedaš, da si na tleh. Pohlevnost je odrešitev. Tudi manjša žival se uleže na hrbet pred večjo. Treba je pokazati Bogu pohlevnost, to je vse. Hočeš vstati, ljubica?

DEKLA: Smem, gospa?

ERZSÉBET: Zakaj hočeš vstati?

DEKLA: V kolena me žuli.

ERZSÉBET: Ne moreš potrpeti malo več žuljenja za svojega Boga?

DEKLA: Seveda lahko potrpi, gospa.

ERZSÉBET: Potem pa potrpi.

DEKLA: Bom, gospa, bom.

ERZSÉBET: No, vidiš. Iz tebe bi se dalo narediti plemkinjo. Enkrat se boš morda dvignila iz blata in povzpela celo do neba. Bog te bo posadil na svojo desno stran. Tako poln bo usmiljena do tebe, tako da mi bo še celo ukazal, naj ti najdem kakšnega plemiča. Ne obljubim, da bo nekdo iz prvih vrst, ampak bom že našla kakšno mentalno načeto pokveko plemiškega rodu in obljubim, da te bom poročila. Seveda, če bo tako od mene zahteval Bog. Ampak svojemu izbrancu boš morala dati vedno, ko bo hotel. Razširiti noge in mu dati. Veš, kaj to pomeni, “razširiti noge in mu dati”? Si še devica?

DEKLA: Sem. Bog mi je priča –

ERZSÉBET: Ne kliči po nepotrebem Boga.

DEKLA: Prisežem.

ERZSÉBET: Ali je Bog v službi pri tebi? Je Bog v službi pri tebi, ljubica?

DEKLA: Jaz sem božja služabnica –

ERZSÉBET: Ne podcenjuj Boga, je kar izbirčen, veš –

DEKLA: Bog je velik –

ERZSÉBET: V tvojem zoženem čelu – tam se je naselil. Plača ti najemnino s tem, da je vedno na tvojem jeziku, da ga lahko izpljuneš, kadar te je volja.

Vstani. Dvigni krilo. Še. Še malo.

Zakaj si mokra?

DEKLA: Ne vem, gospa –

ERZSÉBET: Te ta vonj na kaj spominja?

DEKLA: Ne, gospa.

ERZSÉBET: Vsako mednožje ima svoj vonj. Bog je tako hotel, da svojega ne zaznavamo. Veš, zakaj?

DEKLA: Ne, gospa.

ERZSÉBET: Zato, ker vsaka žival po vonju zasleduje drugo žival. Zakaj bi zaznali svoj vonj, če sebe nikoli ne preganjamo? Se ti zdi to logično?

DEKLA: Tako je, kot vi rečete, gospa.

ERZSÉBET: Žlahten vonj. Spominja me na roquefort. Si kdaj pokusila roquefort?

DEKLA: Ne, gospa.

ERZSÉBET: Te kaj razburja? Debata o Bogu, morda?

DEKLA: Se opravičujem, gospa.

ERZSÉBET: Popij še malo vina.

DEKLA: Ne, gospa.

ERZSÉBET: Zakaj se sramuješ? To je naravno. In vse, kar je naravno, je od Boga. Tisti, ki je tako velik, bo že razumel. Zdaj pa lepo razloži, zakaj si prišla.

DEKLA: Zato, ker –

ERZSÉBET: Ker? –

DEKLA: Nočem več živeti, gospa.

ERZSÉBET: A kar tako –

DEKLA: Ja, gospa.

ERZSÉBET: Imaš dovolj vsega, ne –

DEKLA: Točno tako, gospa –

ERZSÉBET: Pri štirinajstih, ne –

DEKLA: Tudi od prej.

ERZSÉBET: Od kdaj od prej?

DEKLA: Ne bi rada o tem, gospa.

ERZSÉBET: No, daj, povej. Od kdaj prej? Povej.

DEKLA: Od prvega dneva, ko sem vas videla.

ERZSÉBET: Zaradi mene? – Ti je padel mrak na oči?

DEKLA: Opekla me je svetloba –

ERZSÉBET: Opekla?

DEKLA: Čudna svetloba prihaja iz vas.

ERZSÉBET: Da si kar oslepela.

DEKLA: Mislim na vas, gospa.

ERZSÉBET: Kje si me videla?

DEKLA: V gozdu, ko ste šli za Dunaj – ko so se konji ustavili – na poti je stala volkulja – konji niso hoteli naprej, volkulja je stala, ni hotela naprej – šli ste ven iz kočije, naredili nekaj korakov proti volkulji – volkulja je dvignila glavo, gledali sta se iz oči v oči, volkulja je skočila v grmovje.

ERZSÉBET: Čudno. Se ne morem spomniti, da bi se kadar koli gledala iz oči v oči z volkuljo, če ne štejem svojih sorodnic, seveda. Kdaj je bilo to?

DEKLA: Ko sem vas prvič videla.

ERZSÉBET: Kdaj, kdaj si me prvič videla?

DEKLA: Lani, jeseni, ko ste šli za Dunaj. Od takrat vas ves čas vidim pred sabo, tudi ko zaprem oči.

ERZSÉBET: Tudi ko greš v posteljo?

DEKLA: Ni trenutka, da se kakšna misel o vas ne bi podila pod mojo lobanjo.

ERZSÉBET: In pri tem kaj počneš v postelji, mislim pod odejo, ljubica?

DEKLA: Ja.

ERZSÉBET: A res?

DEKLA: Zmedeno je tam spodaj, pod lobanjo, gospa. Ena misel preganja

drugo, vsaka se bori za svoje mesto, ogromno jih je, v lobanji pa je tesno. Ne morem nehati misliti na vas.

ERZSÉBET: Hočeš reči, da misliš name kot punca, ki misli na fanta?

DEKLA: Ne vem, kaj s tem mislite.

ERZSÉBET: Se ti zdi to spodobno?

DEKLA: Ne, ni spodobno –

ERZSÉBET: In od tega te ne odžene misel niti kakšno težaško opravilo?

DEKLA: Si ne morem pomagat, gospa. Najraje bi si odrezala glavo in jo vrgla lačnim psom, da jo požrejo. Bojim se, da bo misel zrasla tudi v njihovih trebuhih in bodo psi postali še bolj lačni in bodo grizli vse povprek. Nihče me ni poslal. Vaba sem, sama sebi.

ERZSÉBET: In kaj te tako obseda? Zmaga nad volkuljo?

DEKLA: Ne.

ERZSÉBET: Kaj te obseda?

DEKLA: Vi.

ERZSÉBET: Kot ženska?

DEKLA: To, kar ste, gospa.

ERZSÉBET: Se ti norčuješ iz mene?

DEKLA: Resnico govorim, Bog mi je priča.

ERZSÉBET: Spet vlačiš Boga za jajca. Ga ni punca. Ves svet je ta klet. Nič drugega ni. Ni narave in ni neba. Ni sonca in ni Boga. Ta klet je vse, kar je. Svet zunaj – ga ni. Ne obstaja. Tukaj se vse začne in konča.

Ti sploh veš, kdo sem jaz?

DEKLA: Ja, gospa –

ERZSÉBET: Kaj veš? Kdo sem?

DEKLA: Ste vrh –

ERZSÉBET: Igle?

DEKLA: Sveta.

ERZSÉBET: Sveta? Hočeš reči kneževine.

DEKLA: Ja, kneževine –

ERZSÉBET: Nadaljuj, slišim –

DEKLA: Kaj naj nadaljujem, gospa?

ERZSÉBET: Kdo sem?

DEKLA: Dobro veste, kdo ste –

ERZSÉBET: Ti mi povej.

DEKLA: Naredite vse, kar hočete. Vse je po vaši volji.

ERZSÉBET: No, če odštejem križanje med svojo in Božjo voljo, lahko rečem, da je tako.

DEKLA: Celo kneževino imate pod sabo.

ERZSÉBET: Tudi to drži. Trdnjava je visoka in res je, ko se povzpnem na stolp, gledam kneževino pod sabo.

DEKLA: Imate moč. Oblast. Vladate.

ERZSÉBET: Kaj pa naj, kot kneginja, hočeš nočeš moram vladati, kar ne pomeni nič drugega, kot misliti tudi za druge.

DEKLA: Ste žena velikega heroja.

ERZSÉBET: Vdova, hvala Bogu, vdova. Veš, kdo je bil moj mož?

DEKLA: Ferenc Nádasdy.

ERZSÉBET: Zakaj pa je heroj?

DEKLA: So ga razglasili za heroja.

ERZSÉBET: To že, ampak zakaj so ga razglasili za heroja.

DEKLA: Padel je v bitko z muslimani.

ERZSÉBET: Kje?

DEKLA: V mestu Mohács. Še nisem bila rojena, ampak vem, da je tam obglavil tristo Turkov –

ERZSÉBET: A Turki so kljub temu zasedli Mohács, našo trdnjavo, pa še ogromno ozemlja.

DEKLA: Ampak on je heroj.

ERZSÉBET: Heroj, kronan s porazom. Veličastno herojstvo.

DEKLA: Obglavil jih je tristo.

ERZSÉBET: Pa kaj to pomeni?

DEKLA: To pomeni, da je Otomanov za tristo manj. In ker je število Otomanov zmanjšal za toliko, je heroj.

ERZSÉBET: Kako srčkano. To pomeni, da če ubiješ sto muh, si heroj, zato ker je sto muh manj na dreku.

DEKLA: To naredijo samo pogumni.

ERZSÉBET: Res pogumno. Varovati meje pred Otomani – pa ne tako uspešno, kot se mu prepisuje – jaz pa držim pokonci celo kneževino. On je obglavljaj ljudi, jaz pa moram imeti glavo za vse ostalo – glava je pa ena –, če so suše, poplave, požari, epidemije, tatvine, zločini – za

vse moram imeti glavo. Talentirane moram šolati, butaste nagnati delat, bolne ozdraviti, lačne nahraniti, podložnike nagraditi, upornike kaznovati. Moram biti strateg in tiran. In ti misliš, da je enostavno vladati?

DEKLA: Ne vem, gospa.

ERZSÉBET: Recimo, da je enako kot obglaviti tristo Turkov, pa nisem heroj. Vladati ali voditi deželo je enako kot držati meč v roki in biti na preži, da ti kak Turek ne zarije nož v hrbtu. Vladarica pa mora biti še okrutnejša od vladarja. Okrutnost je nujnost obstoja. Bojevnik drži meč na bojnem polju, vladar pa drži svoj meč dan in noč – vladarica tudi v postelji, ko spi.

DEKLA: In vi res držite meč tudi, ko spite?

ERZSÉBET: Si zdaj predstavljaš, kako grozno je biti v moji koži?

DEKLA: Mislila sem, da je to lepo.

ERZSÉBET: Kaj je lepo?

DEKLA: Vse to, kar imate.

ERZSÉBET: Obleke? Nakit?

DEKLA: Tudi.

ERZSÉBET: Največji dragoceni kamen je ljudstvo, ki ga nosim za vratom. Ljudem je treba pokazati, kje je gor in kje dol, kje je glava in kje rit. Kaj še veš o meni?

DEKLA: Ste plemkinja.

ERZSÉBET: To verjetno pomeni, da sem pripadnica nekega plemena. Tako?

DEKLA: Imate modro kri. Imate moč. Bogastvo. In vaša volja je takoj za Božjo voljo.

ERZSÉBET: Se ti zdi, da stoji moja volja v vrsti takoj za voljo Boga?

DEKLA: Vaša volja je volja Boga.

ERZSÉBET: To pa je malo preveč.

DEKLA: Ne, ne gospa, ni preveč. Ljudje molijo k Bogu, vsak dan molijo, ampak zmeraj izpade tako, kot vi hočete.

ERZSÉBET: A tako –

DEKLA: Me ni poslala mati. Nasprotno. Rekla mi je, naj se vaši trdnjavi niti ne približam. In prosi Boga, da me nikoli ne bi zagledali.

ERZSÉBET: Kaj ti je mati rekla o meni?

DEKLA: To, kar govorijo vsi. In to, kar govorijo vsi, vam je verjetno znano.

ERZSÉBET: Kaj govorijo o meni –

DEKLA: Pač, govorijo –

ERZSÉBET: Kaj?!

DEKLA: Vsi se sprašujejo, kako je možno, da ste pri teh letih tako lepi in mladi.

ERZSÉBET: To se sprašujejo?

DEKLA: Sprašujejo se, kje so dekleta? Elin, Anita, Zuzana, Anejka, Fricla, Nadja...

ERZSÉBET: Sama lepa imena. So bila tudi dekleta lepa tako kot njihova imena?

DEKLA: Vse so delale pri vas. In so izginile.

ERZSÉBET: Kako žalostno. Kam pa?

DEKLA: V nič. V pozabo.

ERZSÉBET: Povej mi, prosim, malo več o tem, kaj se govori o meni.

DEKLA: No, to, da so dekleta delala pri vas nekaj mesecev, potem pa ste poslali spletično Ilono Jo, da je prinesla žalostno novico, da je dekle zbolelo in da je umrlo. Ko so svojci zahtevali truplo, da bi priredili dostojen pokop, jim je Ilona rekla, da ste truplo sežgali, da se ne bi širila bolezen.

ERZSÉBET: Kako pa ti to veš?

DEKLA: Bila sem zraven, ko je Ilona prišla k našemu sosеду in prinesla žalostno novico, da je Zuzana pokojna, da je umrla zaradi hude bolezni. Sosеду Jožefu je gospa Ilona rekla, da se je njegova Elin spečala z nekim moškim in da sta oba odšla z vašega posestva. Za Nadjo je vaša spletična, gospa Jo, prinesla novico njeni krušni materi, tisti Radezki, da je ukradla srebrni pladenj in da je v strogem zaporu in da je nihče ne sme obiskati.

ERZSÉBET: In je bilo še kakšnih podobnih primerov?

DEKLA: Govori se, da je izginilo okrog dvesto trideset deklet.

ERZSÉBET: Koliko?

DEKLA: Dvesto trideset ali več. Jaz sem slišala samo za te tri, za katere sem vam povedala.

ERZSÉBET: In kaj – se ne verjame, da je res, kar jim je rekla Ilona?

DEKLA: Vsi vejo, da to ni res.

ERZSÉBET: In zakaj nihče ne pride in mi ne pove tega v obraz?

DEKLA: Bojijo se, gospa. Vedo, da ne morejo ničesar spremeniti. Tudi k Bogu so molili, ampak očitno je njegova volja vaša ali ste z njim v sorodu.

ERZSÉBET: Z Bogom v sorodu –

DEKLA: Tako pravijo.

ERZSÉBET: Ljubica, imaš ti prijatelje? Verjetno jih nimaš, drugače bi se kdo potegnil zate, ko je padla odločitev, da prideš k meni. Kar se tega tiče, sva si podobni. Tudi jaz nimam prijateljev. Bi bila moja prijateljica? Rada bi bila tvoja prijateljica in kot prijateljica te prosim, da svoji prijateljici poveš, ali so te tvoji starši in vaščani poslali in ti naročili, da mi vse to poveš?

DEKLA: Nihče me ni poslal. Nihče ne ve, da sem tukaj. Ponoči je bila nevihta. Moji bodo pomislili, da sem vstala zgodaj zjutraj, ker sem morala po kamne – za hišo – bodo mislili, da sem šla po kamne in sem padla v naraslo reko in da me je tok odnesel.

ERZSÉBET: Te ni bilo strah tavati po temi?

DEKLA: Strah me je tudi podnevi.

ERZSÉBET: Ampak kljub vsemu je razlika.

DEKLA: Kljub temu da vem, kaj se mi lahko zgodi, sem hotela priti. Sama sem se odločila tako.

ERZSÉBET: Kaj misliš, kaj se ti lahko zgodi?

DEKLA: To, kar se je zgodilo ostalim dekletom.

ERZSÉBET: Kaj se je zgodilo ostalim dekletom?

DEKLA: Gospa, vsem je jasno, zakaj ste tako mladi in lepi, kljub svojim letom.

ERZSÉBET: Pa sploh veš, koliko let imam?

DEKLA: Eni pravijo, da več, kot je normalno, da ženska še živi – vsi, ki so bili rojeni z vami, so že zdavnaj umrli. Vi pa, ob tem, da ste še živi,

ste svojim letom navkljub še mladi in lepi. Slišala sem, da je to zaradi železa v krvi deklet, ki jo pijete in v kateri se kopate –

ERZSÉBET: Torej to se govori –

DEKLA: Govori se še marsikaj, gospa.

ERZSÉBET: Kaj, kaj se še govori?

DEKLA: Sram me je povedati.

ERZSÉBET: Povej, no – sva prijateljici ali nisva –

DEKLA: Pravijo, da dajete mlada dekleta v krop – zatem jih bičate do smrti, tako da so stene premočene s krvjo, da jih morajo služkinje posipati s pepelom, da se kri vpije – to na steni je pepel, ne?

ERZSÉBET: Ja, verjetno – včasih se kakšna služkinja rada obmetava s pepelom.

DEKLA: In najbolj strašno je – tako se govori – da ste nekaterim dekletom zaukazali, naj si odrežejo kos mesa iz ritnice, zatem ste jim zaukazali, naj ga skuhamo in naj ga pojejo. Lastno ritnico naj pojejo.

ERZSÉBET: To sem zaukazala – naj pojejo lastno ritnico –, pa je to tehnično sploh izvedljivo?

DEKLA: Kako mislite tehnično?

ERZSÉBET: Se ti zdi izvedljivo to, da si nekdo odreže kos mesa iz lastne ritnice?

DEKLA: Ja – če se zviije – mislim, če mora.

ERZSÉBET: Zakaj pa nisem zaukazala, da si odreže kaj bolj dosegljivega, joško, na primer?

DEKLA: Ja, pa res – to bi bilo lažje izvedljivo – mislim tehnično.

ERZSÉBET: In kar je najhujše, nihče jih ne išče. Mislim, deklet. To je poceni roba, ki je nihče ne pogreša. Poleg tega je Ilona skupaj z novico vsakemu prinesla odškodnino, ne?

DEKLA: Dekleta pogrešajo, ampak jih nihče ne išče, ker vsi vejo, kje so.

ERZSÉBET: Kje so?

DEKLA: Na dvorišču. Zakopana med kamni. Eni pravijo, da je med kamni ogromno mesojede golazni, ki vleče ostanke, vsaka na svojo stran. En kmet je pravil – jaz nisem bila zraven, ko je to govoril, o tem sem samo slišala –, rekel je, da je videl voluharja, ki je prišel pod zemljo tik ob zidu vaše trdnjave, in je videl, da je imel voluhar v gobcu kos ženske obleke.

ERZSÉBET: In tebe ni strah?

DEKLA: Groza se zažira do kosti z rojstvom – tako ste rekli –, strah je v vsaki kosti, strah je na mizi, v postelji, v sanjah, podnevi in ponoči. Lahko dobim še malo vina?

ERZSÉBET: Izvoli.

DEKLA: Ali je to čisto vino ali je pomešano s krvjo?

ERZSÉBET: Prosim?

DEKLA: Čigavo kri pijem?

ERZSÉBET: Pijeva.

DEKLA: Čigavo?

ERZSÉBET: Je to pomembno? – Moraš priznati, da ni slabo, ne?

DEKLA: Ne, ni.

ERZSÉBET: Poglej me v oči –

DEKLA: Ne smem vas gledati v oči, gospa.

ERZSÉBET: Poglej me v oči, prosim.

DEKLA: Gospa –

ERZSÉBET: Glej me v oči.

DEKLA: Strah me je –

ERZSÉBET: Česa?

DEKLA: Volkulja v vaših očeh je na preži.

ERZSÉBET: Kaj vidiš?

DEKLA: Bojim se vaše lepote.

ERZSÉBET: Koliko let misliš, da imam?

DEKLA: Vaša lepota je brezčasna.

ERZSÉBET: Moja koža je suha. Edini ljubimec, ki si ga sploh upam imeti, je moj retardirani nečak. Ta je edini, ki ne opazi spremembe na mojem telesu, ne samo zato, ker je retardiran, ampak tudi zato, ker ga to moje usahlo telo še zmeraj zadovolji in v tem vidi lepoto mojega telesa. Bog je neusmiljen, punca. In ni res, da sem z njim v sorodu. Če pa bi bil Bog moj sorodnik, bi bilo še slabše. Thurzó ima neki načrt in ti si del tega načrta.

DEKLA: Sama sem prišla, gospa! Kolikokrat naj vam to ponovim? Prišla sem, ker vem, kaj se je zgodilo s puncami, ki so prišle k vam delat kot služkinje, čistilke, pomočnice, kuharice, perice; in ni dvoma, da se bo to zgodilo tudi meni. Vsa njihova lepota je sedaj v vašem pogledu. Vso lepoto deklet vidim v vaših očeh.

ERZSÉBET: Kdo te je naučil tako govoriti? Zakaj mi vse to govoriš?

DEKLA: Hočem biti del te lepote. Te, v vaših očeh.

Hočem izstopiti iz špalirja gologlavih ljudi, ki vam maha in vas pozdravlja. Hočem biti blizu zvoka podkovanih konj, ki vas peljejo po marmornih pločnikih velikih mest Evrope. Hočem začutiti veter, ki ga ustvarja zastava, ki plapola v vaši neposredni bližini ob obiskih veljakov. Raje bi bila prosojna pajčevina v palačah, tam, kjer so vaša moč, vaša volja, vaša strogost, vaše misli, vaša povelja, vaša odločanja, vaše telo, vaša lepota. Hočem biti blizu te lepote, čeprav kot iskrica v vašem pogledu.

ERZSÉBET: Se sploh zavedaš, kaj govoriš?

DEKLA: Pa še kako, gospa. Dovolj imam tega, da sem muha na očetovi mizi, dovolj imam te obleke, ki je cunjca, a najlepša, kar jih imam, dovolj imam sonca, ki me zmeraj opeče, ker sem kmetica s polja, dovolj imam mahanja v špalirju – raje sem tukaj v tej kleti – svet zunaj je zame kletka. Skozi luknjico, ki jo bo naredila igla skozi tkiva na poti do mojega srca, bo izkapljalo vse to, česar imam dovolj. Ni ma smisla bivati, če je to bivanje ujetost. Nima smisla živeti nočno moro in hrepeneti sanje. Počnite z mano, kar hočete. Ne zaslužim si, da bi bilo drugače. Zakaj bi se grebla za obstoj svoje bede. Bog me je zapustil, in če računa, da bom prestala njegovo preizkušnjo, naj ne računa name. Nimam več ne časa in ne potrpljenja. In tudi nimam česa izgubiti.

ERZSÉBET: Kako ti je ime?

DEKLA: Dekla.

ERZSÉBET: Dekla si. Kako ti je ime? Osebno ime?

DEKLA: Nihče ga ni izgovoril že dolgo. Pozabila sem ga. Ni pomembno.

ERZSÉBET: Torej si dekla, ki se kliče Dekla.

DEKLA: Zdaj lahko vzamete iglo, gospa! Ne bo več kričanja.

ERZSÉBET: Ilona, Ilona!

ILONA (*od zunaj*): Takoj, jaaaaaa –

ERZSÉBET: Kar naprej, vstopi. Pridi, prosim.

Ilona vstopi.

ILONA: Krop je že pripravljen.

ERZSÉBET: Pusti zdaj krop. Pridi bližje.

ILONA: Kaj je?

ERZSÉBET: Tvoje predpostavke, Ilona, da je nocoj na moja vrata potrkalo neprištevno dekle, se niso pokazale kot natančne.

ILONA: Kaj pa se je pokazalo?

ERZSÉBET: Nekaj drugega.

ILONA: Je kaj zasrala?

ERZSÉBET: Še ne.

ILONA: Jo kdo hoče podtakniti?

ERZSÉBET: To sem tudi jaz pomislila. Pravi, da György Thurzó nima nič s tem.

ILONA: A tako – če tako pravi, potem je pa tako.

ERZSÉBET: Punca se je sama odločila, da bo prišla.

ILONA: Kaj tako zijaš – kot krava pred zakolom.

ERZSÉBET: Zaveda se, da še ni povsem odrasla, in priznava, da še ne zna misliti, ampak veš, kaj je najbolj zanimivo?

ILONA: Vsaj grda ni –

ERZSÉBET: Ženska je slišala, da se tukaj dogajajo grozne stvari –

ILONA: Tudi ta je slišala –

ERZSÉBET: Pa je kljub temu hotela priti.

ILONA: Ti – kaj bi rada?

ERZSÉBET: Obsedena je.

ILONA: Pol pa naj gre k župniku, da jo odreši hudiča.

ERZSÉBET: Potrkala je na prava vrata, Ilona. Hudič, s katerim je obsedena, sem jaz.

ILONA: Saj sem rekla, da ni pri pravi.

ERZSÉBET: Čisto zbrano govori, vsaj za enkrat.

ILONA: Meni ne zgleda nič zbrano.

ERZSÉBET: Ilona, ti res misliš, da nihče več ne more biti obseden z mano?

ILONA: S tabo je obsedena cela dežela. Kaj – ti to ni dovolj?

ERZSÉBET: Ilona, dekle je obsedeno z mano, osebno, globoko in intimno.

ILONA: Pa še kaj?

ERZSÉBET: Malo me poslušaj, pa boš razumela.

ILONA: Veš kaj, če bi bila na tvojem mestu, jaz ne bi se preveč –

ERZSÉBET: Stara moja – a si ti ljubosumna?

ILONA: Zelenim od zavisti –

ERZSÉBET: Ljubica, Ilona je moja najbolj pristna oseba. Ona je moja –

ILONA: Sva kot rit in gate. Zakaj ji tako ne poveš?

ERZSÉBET: Lepo te prosim, izbiraj besede. Gospodična je kandidatka za tvoj položaj.

ILONA: Bo že, bo že počakala –

ERZSÉBET: Ali pa sploh ne bo čakala – zakaj? Lahko te takoj upokojim in na tvoje mesto vzamem njo.

ILONA: Komaj čakam.

ERZSÉBET: Če ne drugega, bom imela lepšo družbo.

ILONA: Saj sem tudi jaz lepa. Sem ali nisem? Ti, a sem lepa ali nisem? Kaj praviš? Povej, no!

ERZSÉBET: Seveda si. Ljubica, daj, povej Iloni, da je lepa, tudi če ne misliš tako, povej ji, da je lepa. No, daj.

DEKLA: Lepi ste.

ILONA: A bi bila ti rada na mojem mestu?

ERZSÉBET: Pa ne tako grobo –

ILONA: Bi rada prišla v službo k nam?

DEKLA: Ne vem, gospa.

ILONA: Ampak boš vse delala, tako da veš.

DEKLA: Vse, kar boste rekli, gospa.

ILONA: A to je to – službo hoče. A ti veš, kaj vse boš morala delati?

DEKLA: Ne, gospa.

ILONA: Če boš hotela na moje mesto, boš delala vse, kar delam, to pa ne vem, a boš zmogla. Boš zmogla?

DEKLA: Verjetno ne, gospa.

ILONA: Boš že preživela.

ERZSÉBET: Seveda bo zmogla. Ilona hoče biti malo zlobna.

ILONA: Ilona je zlobna – pa ne malo –, in če hočeš biti na njenem mestu, boš morala biti tudi ti zlobna.

ERZSÉBET: Ljubica, ko pogledaš to krasno – sicer škrbasto, splahnelo in ovenelo starko –, kaj najprej pomisliš?

DEKLA: Ne vem, gospa.

ILONA: A znaš ti reči še kaj drugega kot “ne vem, gospa”. A ti sploh kaj veš?

ERZSÉBET: Te je strah, ne?

DEKLA: Ja, gospa.

ILONA: No, vsaj “ja, gospa” je rekla.

ERZSÉBET: Čas je ljubosumen na vsa lepa dekleta, pridno dela in iz njih naredi to, kar je zdaj ta ženica, ki jo gledaš pred sabo. Ta obraz nekoč ni imel teh bradavic. Zdaj je okrašen z nešteto bradavicami in iz vsake silijo po najmanj tri ostre kocine, kot iglice, ki se hočejo upreti času, si umišljajo, da so našpičena kopja.

ILONA: Tudi na bradi imam kocine, sem kot jež. Če se me kdo dotakne, bo videl vraga.

ERZSÉBET: Ta ženica trohni. Škrbasta je. Zgubana. Živčna. Roke se ji tresejo, kot da ji telo trza in se poskuša upreti času. Čim bolj je starka grda, tem bolj je bila v mladosti lepa. Naša Ilona zgleda tako, kot pač zgleda, tudi jezik ima grd, drugače je pa dušica.

ILONA: Ti si ga pa tudi spila. Pokliči me, ko se boš odločila –

ERZSÉBET: Počakaj malo, kaj se ti tako mudi.

ILONA: Moram pospraviti.

ERZSÉBET: Boš že, boš že.

ILONA: Bom že, bom že – še ne vem, kam naj stlačim vso prekleto nočno moro – bom že.

ERZSÉBET: Ljubica, pri meni vsi podložniki delajo tudi ponoči.

ILONA: Tukaj se največ dela ponoči.

ERZSÉBET: Bi ti delala ponoči?

DEKLA: Če tako ukažete –

ERZSÉBET: Boš zmogla?

ILONA: Tukaj ni spanja, punca, ni poležavanja –

DEKLA: Če tako želite –

ERZSÉBET: Bi res bila moja spletična?

DEKLA: Mislite, da sem tega vredna?

ERZSÉBET: Recimo, da mislim, da si vredna. Bi bila moja spletična?

DEKLA: Ne vem, ali bom zmogla –

ILONA: Kaj se hinavčiš, punca, kaj se hliniš in sliniš, reci že enkrat to, kar gospa pričakuje.

DEKLA: Kaj naj rečem?

ILONA: Vrabec bi že z danko povedal!

DEKLA: Povejte mi, kaj naj rečem, in bom rekla.

ILONA: Reci že enkrat, za vraga – da si počaščena – ponovi – počaščena –

DEKLA: Počaščena –

ILONA: Da boš delala kot njena spletična.

DEKLA: Ja, ja – sem počaščena, v čast mi je, ampak, ne vem, ali bom zmogla.

ILONA: Ta pa je en hlod – od kod se je vzela?

ERZSÉBET: Ljubica, Ilona je že stara. Utrujena je in nima več dovolj energije za vsa opravila, ki jih mora pri meni opraviti. Njeno delo je težko. Telo ji vsak dan usiha in mislim, da si zasluži malo počitka pred vstopom v večnost. Bila je zvesta in pridna, predana in lojalna, trdo je delala, res trdo, kot konj. Imela sem jo za svojo teto. Ne, imela sem jo za mamo.

ILONA: Daj, daj, ne pretiravaj.

ERZSÉBET: No, dobro, imam jo za zvesto psico, ki me je povsod spremljala in bila vedno ob meni. Resno mislim. Nisem imela bolj zvestega psa.

ILONA: In ko pes odsluži, veš, kaj ga čaka? Ga peljejo na vrh stolpa – do vrha imaš dva tisoč štiristo osemintrideset stopnic – in ga fuknejo z vrha. Tudi tebe to čaka.

ERZSÉBET: Plemiči pustimo svojim plemiškim psom, da crknejo naravne smrti. Ilona, ne drži, da odslužene plemiške pse vržemo z vrha stolpa. Oprosti, ampak to je laž. To je vulgarno natolcevanje, opravljanje in zavajanje. To mi ni všeč. Mi pustimo plemiške pse, da se klatijo na posesti in jim kdaj pa kdaj vržemo kakšno kost...

ILONA: Hudič je pa v tem, da odsluženi plemiški psi nimajo več zob, ker so stari, in si lahko kost vtaknejo v goltanec ali nekam drugam.

ERZSÉBET: To ni pomembno. Pomembno je, da plemiški psi crknejo naravne smrti. Pogosto jih plemiči tudi pokopljejo na vrtu. Seveda grob izkopljejo sluge, in ne plemič. Ampak plemič je tisti, ki da povelje, da se izkoplje grob plemiškemu psu na vrtu plemiča.

ILONA: Boš ti izkopala grob za plemiškega psa, ko bo crknil?

ERZSÉBET: Ljubica, boš izkopala grob Iloni, ko bo crknila kot plemiški pes?

DEKLA: Če mi tako ukažete.

ILONA: Seveda ti bo ukazala. Saj ne bo pustila, da ji trupla smrdijo pod nosom.

ERZSÉBET: Na grobek bomo postavili kamen, križa ne bomo dali, ker psi niso kristjani, in na kamnu bo pisalo... Kaj naj piše na tvojem grobu, Ilona?

ILONA: Kar hočeš. Napiši, kar te je volja.

ERZSÉBET: Kaj bi ti napisala, ljubica, na Iloninem grobu.

DEKLA: Kar mi boste rekli, gospa.

ERZSÉBET: Recimo, ti bom rekla, "napiši, kar hočeš", samo napiši nekaj. Kaj boš napisala?

DEKLA: Napisala bi... napisala bi: "Tukaj počiva Ilona Jo..."

ERZSÉBET: Ja, in?

DEKLA: To.

ERZSÉBET: Kaj, a samo to boš napisala?

DEKLA: Ne vem, kaj bi še napisala –

ERZSÉBET: Lahko bi se malo bolj potrudila. Naša Ilona si je zaslužila par besedic več. Prislužila si je vsaj skromen epitaf, kakih deset do petnajst besed. Pa saj to ni preveč. Na primer, jaz bi napisala: "Tukaj počiva Ilona Jo, to je večni dom najbolj zveste psice velike gospodarice."

ILONA: To pa ja, to mi je všeč – to je vsaj nekaj, ta se še rima.

ERZSÉBET: Bi napisala kaj takega, ljubica?

DEKLA: Bi, če mi tako rečete, gospa.

ERZSÉBET: No, zdaj smo se dogovorile glede vsega. Ilona je že odslužena psica in jo bomo kar pustili na posesti, dokler ne crkne, ti pa boš na njenem mestu.

ILONA: Če je Ilona že odpisana, greš že jutri na pot v vas. Boš morala iti k oglarju.

DEKLA: Ja, gospa.

ILONA: Kaj ja, gospa – veš, h kateremu?

DEKLA: Vem, gospa.

ILONA: Boš šla in mu boš rekla –

DEKLA: Vem, gospa.

ILONA: Kaj veš, če ti nisem še nič rekla?

DEKLA: Se bom oglasila pri oglarju in mu povedala, da je njegova hči hudo zbolela in da je umrla.

ILONA: Lej ga, lej ga, vraga – kako pa ti to veš?

ERZSÉBET: Saj sem ti rekla, da je prava zamenjava.

ILONA: Pa veš, pri katerem oglarju?

DEKLA: Hčerka se kliče – se je klicala – Betina.

ILONA: Ta je pa dobra.

ERZSÉBET: Sej sem rekla. Rojena za tvoje mesto.

ILONA: Če pa vprašajo, kdaj naj pridejo ponjo –

DEKLA: Bom rekla, da ste truplo zažgali, da se bolezen ne širi naprej.

ILONA: Truplo smo zažgali – tako boš rekla. No, ponovi, kako boš rekla.

DEKLA: Truplo smo zažgali, da se bolezen ne širi naprej.

ERZSÉBET: A ni krasna?

ILONA: Za požret.

ERZSÉBET: Ilona, ženski bom dala tudi tvoje ime.

ILONA: Še ime mi boš vzela?

ERZSÉBET: Ne vzela. Samo še njej ga bom dala.

ILONA: Kako ji je ime?

ERZSÉBET: Nima imena.

ILONA: Kako nima imena? Ti, kako ti je ime?

DEKLA: Dekla.

ERZSÉBET: Svojega se ne spomni več. Nihče ji ga ni izgovoril.

ILONA: Pol pa naj bo Ilona. Briga me. Še v isti grob z mano jo lahko stlačiš, seveda, ko bo odslužila svoje, saj bo en napis veljaven za obe.

ERZSÉBET: Tako se govori, moja Ilona, vseč mi je, ko sprejmeš in dopolniš vsak moj predlog ali zamisel. S tem, da bo Dekla na tvojem mestu, mi boš dalj časa ostala v spominu. Na njo bom gledala, kot da je ti pred petdesetimi leti. Imela bom občutek, kot da te je časovni stroj vrnil v mlada leta. Oblačila se bo kot ti, v tvoji postelji bo spala, naučila jo bom, da bo uporabljala tvoj besedni zaklad, vsako skrivnost bom delila z njo, za vse mi bo desna roka, vse bo isto, kot da si ti, le da bom imela mlado Ilono, polno energije.

ILONA: A naj ti pokažem posteljo Ilončica?

DEKLA: Če želite, gospa.

ILONA: Ne želim, ampak ti jo moram pokazati, če je gospa tako ukazala.

ERZSÉBET: Ljubica, seveda boš videla svojo posteljo.

ILONA: Pa ne se ustrašit, ko boš videla prvo stenico. Polna je stenic. Vsaj ne boš sama spala.

DEKLA: Doma jih imamo tudi.

ILONA: No, vidiš, se boš počutila kot doma, kot v svoji domači postelji.

Ti bom še svoj krožnik in žlico odstopila. Noža in vilic ne boš dobila, to imajo samo gospoda, sluge, če dobimo kaj za z nožem in vilicami, uporabljamo prste.

ERZSÉBET: Ljubica, če boš želela, boš dobila tudi nož in vilice. Ilona jih ni dobila, ker jih ni hotela. Ona je vedno raje jedla z rokami. Kot svinja.

DEKLA: Hvala, gospa, res ste milostljiva gospa.

ILONA: Dvakrat na dan boš dobila za jest. Milostljiva gospa ti ne bo dala več. Zjutraj boš dobila kos kruha, namočen v vodo s pol žlice rjavega sladkorja. Za prste obliznit. Zvečer pa dobiš še en kos kruha, na debelo namazan z drekom.

ERZSÉBET: Prav nesramna si, veš.

ILONA: Ampak ne se sekirat, vsak dan boš lahko polizala krožnik gospe. Samo pazi, da tega ne opazi. Ji ni všeč, če kdo liže njen krožnik, čeprav v krožnik pljuje in kozla.

DEKLA: Bom delala tako, kot mi bo gospa ukazala.

ILONA: Boš morala delat tudi stvari, ki ti jih gospa ne bo ukazala.

ERZSÉBET: Za vse bo dobila ukaz. Natančen, do pike.

ILONA: Nikoli nisi ukazala, da se ti zamenja posteljina.

ERZSÉBET: To je samoumevno. Zakaj bi morala za tako opravilo dati ukaz?

ILONA: V spalnici pri gospe je treba vsak dan zamenjati posteljnino. Najmanj dvakrat na dan. Gospa se vsako jutro pošči je in poserje v posteljo, ker se ji ne da vstati in opraviti nuje na sekretu. Če to opaziš, ne čakaj na ukaz – zamenjaj posteljnino. Gospa se zmeraj hoče poscati in posrati v čisto posteljo. Drugi nasvet – kadar ima gospa menstruacijo, se ne umiva, temveč pusti, da ji kri mezi po nogah. Ne čakaj na ukaz, vzemi napol mokro krpo in jo obriši. Krpa mora biti zmeraj mlačna. Pa še to – gospa ima navado, da se pogosto dotika riti in si potem voha prste, pa še ostalim jih tišči pod nos. Včasih se spozabi in to počne tudi ob obiskih visokih veljakov. Ne čakaj na ukaz, opozori jo, naj tega ne počne v času visokih obiskov. Če je ne boš spomnila, bo to zagotovo naredila, potem boš pa ti kriva, ker je nisi spomnila. In še zadnje – gospa fuka z nečakom, ki je retardiran. Debilen je. Ime mu je David. Njega je vedno treba okopati, preden vstopi v spalnico gospe. Pa še to – Davida moraš pripraviti, da mu stopi, preden ga spustiš v njeno spalnico. Kako to narediš, ti bom pokazala, ko pride David. Nocoj bo prišel. To je vse, kar ti lahko svetujem. Če boš imela še kakšna vprašanja, prosim, vprašaj. Z veseljem te bom poučila.

ERZSÉBET: Si končala?

ILONA: Sem.

ERZSÉBET: Hvala.

ILONA: Ne, nisem še – ljudje zbirajo pomoč za revne in lačne otroke, ona jim pobere tri četrtine od zbrane pomoči in naredi fešto. Na fešto povabi mene, Davida in vse mrtve. Nikoli ne vprašaj, kje so ostali.

ERZSÉBET: Je še kaj za povedat?

ILONA: Gospa je največja prasica, kar jih svet pozna. Grozljivo laže in se zna pretvarjati. Zdaj sem pa res končala.

ERZSÉBET: Hvala za iskrenost in odprtost, Ilona.

ILONA: Ni za kaj.

DEKLA: Gospa, za vsako izgovorjeno besedo bi ji znova in znova odtrgala glavo – samo povejte, kaj naj naredim –

ERZSÉBET: Zakaj? Ne bom je kaznovala za iskrenost. Tega se ne počne.

ILONA: Punčara je pa kar spregovorila.

DEKLA: Tako grdih stvari nisem nikoli slišala, pa da se upa vse to pred vami – samo dajte mi ukaz, goltanec ji odgriznem –

ILONA: Pogumno, pogumno, lepoticica –

ERZSÉBET: Ampak ljubica, vse, kar je rekla, je res. Do pike točno. In za takšno iskrenost sem ji lahko samo hvaležna. Ampak za vse, kar je rekla in je res, za vse obstaja tudi razlog, zakaj je tako. Prvič – če se ne poščijem in ne poserjem v posteljo, služkinje nimajo pravega dela in se dolgočasijo in kregajo. Drži, Ilona?

ILONA: K pribito.

ERZSÉBET: Zaposleni pri meni morajo imeti zmeraj opravke. Nenehno morajo imeti polne roke dela, v nasprotnem primeru roke uporabljajo za pretep ali za druge neumnosti. Drugič – pustim, da mi kri meži med nogami, da vsi vidijo, da sem še mlada in da nisem v meni – to delam najprej zase in ne z namenom, da bi mrcvarila druge. Kot gospodarici mi je vsaj to dovoljeno, da pokažem, kaj sem in kdo sem. In to, kar hočem pokazati, ni nič drugega, kot to, da sem še ženska. Tako in tako se o meni valjajo neresnice, da sem stara, da sem vampir, živeča mumija. Tretjič – kar se tiče ovohavanja prstov, priznam, grda navada, ampak kdo pa je brezhiben. Četrtrič – očitke glede Davida – ja, on je moj nečak, pogosto ga sprejemem v spalnico in seveda v posteljo, in to delam zavestno, ker nobena ne bi dala retardiranemu fantu. To delam bolj zanj kot zase. A ni lepo, da ga s tem vsaj malo osrečim? Petič – tudi to drži, da pobiram od zbrane pomoči, ampak kako naj kneževini zagotovim obstoj brez davka. Od pobranega davka skrbim, da ostane za kneževino čim več. In to je razlog, da na fešto povabim samo Ilono in Davida, mrtvi itak ne stanejo nič. To počnem zato, da od pobranega ostane čim več za kneževino. Prav iz pobranega zdravim bolne, hranim lačne, šolam talentirane. Res je tudi, da lažem in včasih se pretvarjam, da imam migreno ali da sem bolna, ampak v to sem primorana. Ni lahko biti v moji koži, Ilona. Ti to dobro veš. Same prijateljke imam okrog

sebe – kamor koli se obrnem, sami prijatelji – in sorodniki med njimi so najboljši, z bratrancem Thurzó na čelu, ki komaj čaka, da mi skoči v hrbet, da zajaha mojo kneževino in prevzame vajeti, pa kaj bi ti razlagala, saj ti to vse veš, tako kot bo to vedela moja nova, mala spletična.

ILONA: Ilončica, ti je zdaj jasno, s kom boš imela opravka?

DEKLA: Ja, jasno.

ILONA: Kurac ti je jasno.

ERZSÉBET: Ilona, punca je še mlada, potrebuje malo časa, ima pa talent –

ILONA: Ponovi: Kurac mi je jasno.

DEKLA: Ne, tega pa ne bom.

ILONA: Ponovi: Kurac mi je jasno.

ERZSÉBET: Ilona, punca bo sčasoma pridobila izkušnje. Pusti jo zdaj.

ILONA: Ponovi!

DEKLA: Ne, ne bom.

ILONA: Kaj ne boš, kaj ne boš – ponovi, če ti rečem!

DEKLA: Ne, ne bom.

ILONA: Če hočeš biti na mojem mestu, boš ponovila! Ponovi. Zdaj!

DEKLA: To so grde besede. Si ne bom mazala ust –

ILONA: Če hočeš biti na mojem mestu, boš uporabljala tudi grde besede, tvoja usta bodo polna grdih besed, na daleč ti bo smrdelo iz ust zaradi grdih besed, črvi ti bodo lezli iz ust zaradi grdih besed, usta ti bodo trohnela in ti bodo razpadala, zaradi grdih besed.

DEKLA: Nikoli.

ILONA: Z nohti ti bom spraskala besede z jezika.

DEKLA: Kar daj – tukaj imaš jezik.

ERZSÉBET: Ljubica, zakaj si tako trmasta. To pa ni lepo. Če ti gospa Ilona reče nekaj, zakaj tako trmariš? Saj hočeš biti na njenem mestu. Hočeš? Ja ali ne?

DEKLA: Ja.

ERZSÉBET: Potem pa naredi tako, kot ti reče.

DEKLA: Ampak to so grde besede.

ERZSÉBET: Vse je relativno, draga moja.

DEKLA: Ne bi rada pred vami izgovarjala –

ERZSÉBET: Ilona jih izgovarja pred mano. In če hočeš njen položaj, boš tudi ti to počela. Hočeš njen položaj?

DEKLA: Ja. Hočem.

ERZSÉBET: No, da slišiva. Ponovi.

DEKLA: Kurac mi je jasno.

ILONA: Hvala kurcu.

ERZSÉBET: A je bilo to tako težko? A je bilo, ljubica?

DEKLA: Ne, ni bilo težko.

ERZSÉBET: No vidiš.

ILONA: Nisem prepričana, da bo ona dobra zamenjava.

ERZSÉBET: Seveda bo. Saj se hitro uči.

ILONA: Naj dokaže.

ERZSÉBET: Za zdaj ji gre dobro. Rekla bi še preveč dobro.

ILONA: To ni nič.

ERZSÉBET: Saj bo, saj bo. Ne sili je preveč.

ILONA: Jaz je ne bom kar tako pustila zraven.

ERZSÉBET: Kaj pa ji manjka?

ILONA: Naj dokaže.

ERZSÉBET: Ilona, a ne vidiš, da je še otrok –

ILONA: Njo je treba dobro preizkusiti.

ERZSÉBET: Nimam nič proti. Nasprotno. Lahko naredimo nekaj kot iniciacijo, če hočeš. Se strinjam. Se strinjaš, ljubica?

DEKLA: Kaj –

ERZSÉBET: Ilona predlaga, da bi opravila preizkus.

DEKLA: Kakšen preizkus, gospa?

ERZSÉBET: Takšen, da dokažeš, da si vredna položaja, ki se ti ponuja. To se imenuje iniciacija.

DEKLA: Kako?

ERZSÉBET: Iniciacija.

DEKLA: Kaj to pomeni?

ERZSÉBET: To pomeni, da te uvedemo na njen položaj z obrednim

preizkusom. Ta preizkus bo dokaz tvoje pripravljenosti in sposobnosti, da prevzameš njeno mesto. Pač, da dokažeš –

DEKLA: Ampak kaj naj dokažem?

ILONA: Da si vredna položaja. A si gluha –

DEKLA: Ja, ja, razumem, ampak kaj naj naredim?

ILONA: Pridi.

DEKLA: Zakaj?

ILONA: Pridi sem! – Božaj gospo.

DEKLA: Prosim?

ILONA: Pobožaj gospo.

DEKLA: Smem?

ERZSÉBET: Delaj vse, kar ti bo Ilona rekla.

ILONA: Pa ne po glavi, trapa glupa. Gospa ne mara, da se kdo dotika njenih las. Pobožaj jo po hrbtu. Po hrbtu ima najraje.

DEKLA: Dovolite, gospa?

ERZSÉBET: Seveda.

ILONA: In kaj je zdaj to? Kaj sploh počneš?

DEKLA: Božam gospo.

ILONA: Božaš obleko, ne gospo, trapa neumna. Odpni ji obleko. Počasi. Zakaj se ti roke tresejo? Umiri roke. Kaj cvikaš. Obleko moraš najprej odpeti. Tako. Počasi. Pa tudi ne preveč počasi. Kaj cincaš, kaj cincaš. Pazi! Jo boš strgala. Veš, kako draga je ta obleka, trapa! A imaš dve levi roki, al kaj? Končno. Niti vezalke ne znaš odvezat. Tako. To je

hrbet. Vidiš. To je njen hrbet. Vidiš znamenja. Ena so prav ogabna. Rakasta. Ampak njena zloba bo požrla tudi raka, če bo treba, brez skrbi. Njen hrbet boš videla pogosteje kot svoj obraz. Zdaj pa božaj.

Dekla se dotakne njenega hrbta.

ERZSÉBET: Aaa –

DEKLA: Oprostite gospa! Kaj sem naredila?

ILONA: Kaj je?

ERZSÉBET: Čisto mrzle roke ima, Ilona. Zakaj nisi preverila? Kot da bi me z roko božal mrtvak. Lepo razloži puncu, kaj mora narediti.

ILONA: Daj sem roke. – Mlada punca, pa tako mrzlih rok. A ti sploh imaš kaj krvi v sebi. Poslušaj – glej me – kam gledaš – glej me, ko ti govorim. Nikoli, ampak nikoli naj ti ne pade na pamet, da bi se dotaknila gospe z mrzlimi rokami. Jasno?

DEKLA: Zmeraj imam mrzle roke, gospa.

ILONA: Pol pa jih pogrej.

DEKLA: Kako naj jih pogrejem, če so zmeraj mrzle –

ILONA: Daj jih v krop.

DEKLA: Kako v krop??

ILONA: Pridi! Hitro, hitro, kaj se mi vlečeš kot megla. Daj roke not. – Kaj gledaš, krava neumna, kaj gledaš, daj roke v vodo.

DEKLA: Prevročja je, gospa –

ILONA: A te bom čakala še sto let al kaj – *(Ji potisne roke v vročo vodo, Dekla zakriči.)* Kaj se dereš, kaj se dereš –

ERZSÉBET: Ilona, ne bodi tako groba, prosim. Nežno, samo nežno.

ILONA: Jo bom poučila, tako kot znam.

ERZSÉBET: Počasi, gre tudi nežno in počasi.

ILONA: Nič počasi, če ima mrzle roke, nima kaj čakati. Naj jih da v krop, pa bodo v trenutku tople, a naj sediš z golim hrbtom in čakaš, da se njene roke pogrejejo. Naj se nauči, da tukaj čakanja ni. Kaj stojiš zdaj. Obriši roke in pridi. Hitro, hitro! Ne vidiš, da gospa čaka z golim hrbtom. Jo boš kar tako pustila al kaj? Božaj.

ERZSÉBET: O, to pa je lepo. O, kako lepo. Kot da me svila boža po hrbtu. Punca ima rokice kot dojenček. Zlate rokice imaš.

ILONA: Po celem hrbtu, po celem hrbtu božaj. Tako, na široko, pa kar odločno. Nežno, nežno. Gor in dol – dol in gor. Počasi, nežno in odločno.

ERZSÉBET: Takšna je bila tudi tvoja rokica, Ilona, ko si prišla.

ILONA: Tudi njena bo takšna, kot je zdaj moja, ko bo odšla.

ERZSÉBET: Še, še me božaj, še – tako mi to ugaja – še po vratu, prosim.

ILONA: Vrat je drugo poglavje. Vrat boš božala z eno roko. Takole. Če daš dve roki na vrat, je, kot da jo daviš, kar sem tudi sama večkrat pomislila. Ne večkrat, vsakič – vsakič, ko sem stala za njenim hrbtom, sem pomislila, da bi ji zavila vrat, ji ga zlomila s hipnim premikom ali jo mahnila s kolom po betici, da bi se ji lobanja razbila na črepinje. Ampak samo pes ugrizne roko, ki ga hrani.

ERZSÉBET: Saj si psica, lahko bi to naredila.

ILONA: Preveč dobro sem zdresirana, da bi to naredila. Daj, da te vidim Ilončica, kako to počneš. Tako. Tako. Dobro. Vrat ima lep, prasica. Če je ne gledaš v ksilt, po vratu se ne vidi, kaj stoji na njem.

ERZSÉBET: Si utrujena, Ilončica?

DEKLA: Ne, gospa.

ILONA: Zakaj bi bila utrujena, šele začela je.

ERZSÉBET: Je težko to počet, Ilončica?

DEKLA: Ne, gospa. Sploh ni težko.

ERZSÉBET: Kaj bi rekla o mojem hrbtu?

DEKLA: Lep hrbet imate gospa –

ERZSÉBET: Roke stran! Stran, stran, stran. Ni mi treba lagati, punca. Laži ne prenesem, razen tistih, ki jih sama izgovorim. Poglej – to je hrbet starke, ki se ne da primerjati s hrbtom device, pa naj ga milijonkrat okopam v deviški krvi. Rada bi imela tvoje telo. In če bi bilo možno, bi si ga izposodila, prešla bi nase tvoja stegna, prsi, roke, trebuh, noge, obraz, obraz angela, ki ga imaš ti, to bi rada imela. Če bi bilo to možno, bi z veseljem zamenjala svoj položaj kneginje s tem, kar si ti. Pobožaj me. Po obrazu, prosim.

ILONA: Zdaj še poljubi gospo. – Na usta, trapa, na usta. – Kaj je zdaj to? Se ti sploh znaš poljubljati? Te je kak fant učil, kako se kušuje?

DEKLA: Nihče me ni učil, gospa.

ILONA: Si še devica?

DEKLA: Sem gospa.

ILONA: A naj ti pokažem, kako se to dela, lepotičica.

ERZSÉBET: Jaz ti bom pokazala, ljubica. – Pridi. Te smem poljubiti?

DEKLA: Gospa –

ERZSÉBET: Dovoli mi, prosim.

ILONA: No, vidiš, tako se poljublja. Z jezikom. Globoko, do žrela. Zdaj spoznavaš njen jezik. Čutiš, da je na vrhu razcepljen, kot pri kači? No, to je jezik gospodarice. Okusiš plesen, sluz in trohnobo njenega

gobca? Okusa njenega gobca ne boš nikoli oprala iz svojih ust, pa če prežvečiš deset šopkov mete naenkrat. Ampak sčasoma se boš navadila – njena usta bodo tvoja, tako kot bodo tvoja njena, le požiralnik in želodec bosta imeli vsaka svojega.

ERZSÉBET: Rada bi lizala tvoj vrat, ljubica. Smem –

DEKLA: Gospa –

ERZSÉBET: Ti ni všeč?

DEKLA: Mravljinca čutim.

ERZSÉBET: Zakaj si hotela, naj neham?

DEKLA: Preveč me –

ERZSÉBET: Preveč te razburjam.

DEKLA: Žgečka me.

ERZSÉBET: Kaj si želiš?

DEKLA: Ne vem, gospa –

ERZSÉBET: Povej, kaj bi rada.

DEKLA: Me lahko, prosim, pobožate po hrbtu?

ERZSÉBET: Jaz? Tebe? Ilona, primaži ji tri klofute za to, kar je rekla.

ILONA: Ena – dva – tri.

ERZSÉBET: In še eno, ker ni rekla hvala za klofute.

ILONA: Izvoli. – Si se nalimala na past, koza neumna. Tudi če te gospa vpraša, kaj bi rada ali kaj si želiš, nikoli ne pomisli nase. To, kar moraš reči, je: “Želim si to, kar je po volji moji gospe” – to moraš reči, ne pa “me lahko, prosim, pobožate po hrbtu”, kdo pa si ti, da

bi te gospa božala po hrbtu, kako si upaš na kaj takega pomisliti, kaj šele kaj takega izgovoriti. Saj sem rekla, da ne bo pristala preizkusa.

ERZSÉBET: Počakaj, no – zakaj bi tako hitro obupali. Ljubica, zdaj si šla čez, midve nisva nikoli in ne bova nikoli skupaj pasli krav. Sezuj mi čevelj, prosim.

ILONA: Počasi, nežno. Daj nogavico dol. Zmasiraj ji stopalo. Kaj čakaš?

DEKLA: Ne vem, ali so moje roke dovolj tople.

ILONA: To boš morala vedeti sama. Če nisi prepričana, veš, kaj moraš storiti. (*Dekla pomoči roke v krop, jih obriše.*) Tako je to punca. Lepo s prstki zmasiraš podplat. Tako, počasi. Pred spanjem ji boš morala vedno zmasirati stopala. Ne pozabi – roke nikoli ne smejo biti mrzle. Če so njena stopala mrzla, jih boš najprej pogrela med svojimi joški, zatem še zmasirala.

ERZSÉBET: Masira, kot da je to od rojstva počela. Ko sem ti rekla, da mi sezuješ čevelj, kaj si pomislila, da bom zahtevala od tebe?

DEKLA: Pomislila sem, da boste hoteli naj vam polížem stopala.

ERZSÉBET: In kaj bi ti naredila z mojimi stopali?

DEKLA: To, kar želite vi, gospa, to bi naredila.

ERZSÉBET: Bravo, bravo – no, vidiš, Ilona, punca se hitro uči, ima talent za tvoj položaj. To moraš priznati.

ILONA: Gospa ima žgečkljiva stopala. Tudi če ti reče, da ji políži stopala – in to včasih rada reče, ker se ji ne da prati stopal –, jo dvakrat vprašaj, ali misli resno in ali je to ne bo žgečkal. Jasno?

DEKLA: Jasno.

ILONA: Ponovi.

DEKLA: Gospa ima žgečkljiva stopala. Tudi če mi reče, naj ji polížem

stopala – in to včasih reče, ker se ji ne da prati stopal –, jo moram dvakrat vprašati, ali misli resno in ali je ne bo lizanje žgečkal.

ILONA: In če gospa dvakrat potrdi, da si želi, da ji ližeš stopala, šele zatem to narediš. Ponovi.

DEKLA: In če gospa dvakrat potrdi, da si želi, da ji ližem stopala, šele zatem to naredim.

ERZSÉBET: Odlično. Hvala. Zdaj me obuj, Ilonček, prosim. Malo me zebe.

ILONA: Si pa prestala prvi del preizkušnje, lepotičica. Si še prepričana, da hočeš na moje mesto?

DEKLA: Ja, hočem. Mislim, če gospa tako želi. Če me še hoče za spletično, bi rada bila na vašem mestu, ja, ampak samo, če gospa to želi.

ILONA: No, krasno.

ERZSÉBET: Krasna je, ti rečem.

ILONA: Ampak to, kar si zdaj opravila, to je začetek preizkusa, punca.

DEKLA: Kaj, nisem dokazala –

ILONA: Opozarjam, da si želiš zahteven položaj in primerno temu bo tudi zahteven nadaljnji preizkus. Želiš moj položaj?

DEKLA: Ne želim nič, bo tako, kot želi gospa.

ERZSÉBET: Kaj je bilo to? Nekaj je zaropotalo.

ILONA: Verjetno podgana.

DEKLA: Podgana –

ERZSÉBET: Se bojiš podgan?

DEKLA: Ne maram podgan.

ERZSÉBET: Jaz tudi ne.

ILONA: Za razliko od vaju dveh sem jih imela za hišne ljubljence. Tukaj jih je ogromno. In kaj bomo zdaj, če je v sobi podgana?

ERZSÉBET: Upam, da ni –

ILONA: Prepričana sem, da je. Kaj bomo zdaj naredili?

DEKLA: Bo tako, kot bo gospa rekla.

ILONA: In kaj bo gospa rekla?

ERZSÉBET: Bo tako, kot bo Ilona rekla. Meni se gnusi, že če samo pomislim na njih, kaj šele, če izgovorim ime – podgana. Takoj dobim kurjo polt, že samo če slišim to besedo. Vse glede njih prepuščam Iloni. Kakor bo Ilona rekla glede podgan, tako bo.

ILONA: Ilona ne bo nič rekla. Ilona ve, kaj je treba narediti s podgano, in to bova midve zdaj tudi naredili, jaz in moja naslednica, Ilončica mala.

DEKLA: Kaj?

ILONA: V trdnjavi mrgoli podgan, punca. Sistematsko jih boš morala iztrebljati. Povsod v trdnjavi nastavljam paste. Paste postavimo pred temo, ko gre gospa spat. Zjutraj, preden gospa vstane, preverimo paste. V vsaki pasti je po ena podgana. Niti ena pasta ne ostane prazna. Če bi postavili več paste, bi verjetno ujeli več podgan. Veš, kako velike so tukaj podgane? Na – takšne.

DEKLA: Ogabno.

ILONA: Brez skrbi – ogabno. Ampak, kaj čmo, povsod so in treba jih je vedno imet na očeh. Lahko se razpasejo, hrane bo manj in v tem primeru podgane postanejo agresivne. Tudi čez dan tečejo po sobanah kot blazne, in če ne dobijo hrane, lahko tudi ugriznejo, kar je normalno, saj tudi lačen človek grize, kaj šele podgana.

ERZSÉBET: Ilončica, bo treba premagati strah pred podgano in se ji pogumno zoperstaviti.

ILONA: Ta ni sposobna niti pasti nastaviti, kaj šele spraviti se na podgane. Si kdaj postavljala pasti?

DEKLA: Seveda sem. Tudi doma imamo ogromno podgan.

ERZSÉBET: No, tudi glede podgan – zmeraj me strese, ko izgovorim to besedo –, ampak tudi glede podgan se boš tukaj počutila, kot da si doma.

ILONA: Naše podgane so dvorne in se razlikujejo od vaških. Razlika je v tem, da so dvorne večje, ker so bolj rejene. Bolj hitre so in težje jih poteptaš. Tudi če si kdaj ujela ali ubila vaško podgano, boš morala pridobiti nove izkušnje z našimi, dvornimi podganami. Ti jo prineseš?

DEKLA: Ne, prosim –

ERZSÉBET: Rekla je prosim.

ILONA: Zapomni si punca – gospa ne mara podgan, in če se zgodi, da vidiš kakšno v sobi, ne smeš zakričati pred gospo. Se boš delala, kot da podgane ni v sobi in boš poskusila odvrniti pozornost gospe, vse boš naredila, da je gospa ne bi zagledala in hkrati se boš morala potruditi, da najdeš učinkovit način, da čim prej odstraniš podgano, da jo ubiješ, ker nič ne pomeni, če jo preženeš – s preganjanjem nič nisi naredila, saj se bo podgana vrnila – za zmeraj jo moraš odstraniti, ali z drugimi besedami, prerezat ji moraš vrat. V očeh gospe, ki tako sovraži podgane, je podgana več kot podgana. Podgana je njen sovražnik. Na podgano lahko gledamo kot na simbol vseh njenih sovražnikov.

ERZSÉBET: Kako lepo govoriš Ilona, prav uživam v tvojem govoru. Nadaljuj, prosim.

ILONA: Ne me prekinjat, prosim, če lepo govorim. Podgana je simbol vseh njenih nasprotnikov, sorodnikov, upornikov, lažnih prijateljev, zvitih ljubimcev, prebrisanih veljakov in oblastnikov, janičarjev ter Turkov. Podgana je obraz vseh, ki sem jih omenila, plus vseh tistih, ki jih gospa ne mara, teh pa ni malo – to je skoraj vse, kar se premika. Po pravici povedano, so tudi stvari, ki se ne premikajo, pa jih gospa

enako ne mara kot tiste, ki se premikajo. Na primer pasti za podgano je taka stvar, ki je gospa ne sme videti. Zato pasti postavljamo čez noč, zgodaj zjutraj, ko gospa še spi, jih umaknemo, da jih gospa ne vidi, čeprav tudi podnevi švigajo podgane sem ter tja in bi se prav gotovo kakšna ujela v past tudi čez dan. Ljubica – kot ti gospa rada reče – podgane bodo tvoj vsakdan. Bodo tvoje igrače. Se boš morala kar hitro navadit nanje. Boš morala postat zelo veščica v boju zoper njih, hkrati pa gospa ne sme opaziti, da se sploh ukvarjaš z njimi. Se pravi – ponovi – česa gospa ne sme videt?

DEKLA: Pasti za podgane.

ILONA: Bravo, bravo. Temu se reče inteligenca. Tako je to – pasti za podgane ne sme videt in še bolj, česa ne sme videti gospa?

DEKLA: Podgane.

ILONA: Tako, pravilno. Vendar podgane so –

DEKLA: Povsod.

ILONA: Tako, povsod so in gospa ne sme videti ne podgan in ne pasti in tudi načina, kako se spravimo na podgano, ki smukne v sobo ali v to klet, gospa ne sme videti. Zdaj pa si ti na potezi.

DEKLA: Ja, kaj na potezi?

ILONA: Predpostavimo, da je podgana tukaj, v tej kleti. Prej smo slišali, da je nekaj zaropotalo, gotovo je bila podgana. No, kako se boš spravila na podgano tukaj in zdaj, na primer?

DEKLA: Tako da – če jo opazim, se bom delala, kot da je ni in gospe bom – ji bom prinesla čaj ali še bolje, povabila jo bom v drugo sobo, kjer je pripravljena kopel, na primer – in ko bo šla gospa v drugo sobo – bom pregnala podgano – ne, ne, ne smem je pregnati, ker pregnana podgana se vrne, zato moram podgano – jo moram pokončati. Za zmeraj.

ERZSÉBET: Bravo, punca, bravo. Vsega tega si še jaz ne bi mogla bolje zapomniti. Odlično ti gre, samo tako naprej.

ILONA: In kaj boš storila? Kako jo boš za zmeraj pokončala? Podgana sama ne bo prišla do tebe in rekla: "Izvolite lepoticica, pokončajte me prosim, ker me tvoja gospodarica ne sme videti," podgana zagotovo ne bo storila tega.

DEKLA: Ja – najprej jo moram dobiti, to je jasno – ji moram nastaviti past.

ILONA: Ampak, ne pozabi, punca, gospa ne sme videti ne pasti in ne podgane – in kaj, če se gospa vrne po kopanju, preden ujameš podgano v past?

DEKLA: Bom pohitela.

ILONA: Kako boš pohitela, če se podgani nič ne mudi.

DEKLA: Bom poskusila dobit podgano v past –

ILONA: Kako, kako jo boš dobila v past –

DEKLA: Bom v past dala malo več sira – seveda, če mi bo gospa to dovolila.

ERZSÉBET: Seveda ti bom, seveda –

DEKLA: In podgana se bo hitro ujela, dokler se bo gospa še kopala.

ILONA: Torej, staviš na sir. Recimo, da ti je ne bo uspelo dobit v past tako hitro, ne glede na aromatičnost sira. Podgane niso tako neumne, tudi ko gre za sir. Se pravi: podgane nimaš, gospa se vrne – kaj boš naredila v tem primeru?

DEKLA: Ne vem, ne vem, kaj moram naredit, pomagajte mi, prosim.

ILONA: Past boš dala nekam, kjer ne bo vidna. Recimo pod mizo, za omaro, pod posteljo. Če smem odkriti skrivnost – tudi zdaj v tem prostoru imamo past. Lahko uganeš, kje je?

DEKLA: Pod mizo?

ILONA: Natančno ob tvojih nogah. Past je ves čas tukaj in gospa je ni opazila.

ERZSÉBET: Mojstrsko. Ljubica, vso to znanje moraš pridobiti od Ilone. Šele zdaj vidim, kaj pomeni imeti izkušnje in kako so te pomembne za njen položaj.

ILONA: Ne prekinjaj me, prosim.

ERZSÉBET: Pardon, pardon, se opravičujem.

ILONA: Gospa pride nazaj s kopanja, opravlja svoja opravila, podgana je v prostoru istočasno z gospo, ampak prej kot slej se bo ujela v na skrivaj nastavljeno past in tam bo ostala, ne bo se več sprehajala po sobi. To je pomembno. Tudi naše pasti so take, da se ne sliši niti takrat, ko se vratca pasti zaprejo. To pomeni, da gospa ne bo ničesar opazila, še slišala ne bo, ko se bo podgana ujela. Jasno?

DEKLA: Ja, zdaj mi je jasno.

ILONA: In potem, kaj naredimo z ujetjo podgano?

DEKLA: Počakam, da gre gospa ven iz sobe.

ERZSÉBET: Tako, tako.

ILONA: Pravilno.

ERZSÉBET: Bravo.

ILONA: In potem? Kaj narediš s podgano, ko gospe ni v sobi.

ERZSÉBET: Jo da mački, da jo požre.

DEKLA: Ja, jo dam mački, da jo požre.

ILONA: Prosim, ne se mi vmešavat v inštrukcije.

ERZSÉBET: Pardon, pardon, se opravičujem.

ILONA: Trapa neumna, mačka sama lovi podgane, mačka ne bo nikoli jedla podgane iz pasti, razen če mačko naučiš, kako se past odpre.

A misliš, da je to možno, naučit mačko, da sama odpira pasti? Je to možno?

DEKLA: Ne, ni.

ILONA: Zakaj potem kokodakaš kot kura brez glave. Kaj naredimo, ko ujamemo podgano v past. V trdnjavi mrgoli podgan in vsaka past je krvavo potrebna. Torej, kaj?

DEKLA: Past je treba sprazniti.

ILONA: Točno. Kako? Boš odprla vratca in boš podgani rekla: "Prosim, gospa podgana, izvolite ven iz pasti, izpraznite past, ker moram z njo uloviti še par podgan, preden jih gospa vidi in postane histerična ter prebiča vse po vrsti." Ljubica – kaj bo treba narediti s podgano?

DEKLA: Jo ubit, jasno.

ILONA: Končno. In kako se to naredi?

DEKLA: Jo – jo ... ne vem, kako.

ERZSÉBET: Jo zmečkaš z ного.

DEKLA: Ja, z ного –

ILONA: Je ne moreš, dragica, je ne moreš! Da jo lahko z ного zmečkaš, boš morala najprej odpret vratca pasti in to predstavlja veliko tveganje, da ti bo podgana pobegnila. Vsaka podgana je bolj hitra od človeške noge. A misliš, da je podgana neumna in da bo stala z glavo na vratcih pasti, kot pri giljotini, in čakala na tvojo peto, da ji zdrobiš glavo? Bo čakala?

DEKLA: Ne, ne bo.

ILONA: Kako pa potem ubijemo podgano? Misli, misli, krava neumna. Velikokrat se boš morala sama spomniti, kaj je treba naredit, če boš na mojem mestu.

DEKLA: Ne vem. Povejte mi, kako vi to naredite. Rada bi se naučila.

ILONA: Hočeš na moje mesto, a nimaš možganov, ni kot navadna podgana. Jo utopiš. Ujeto podgano utopiš. Kako to naredimo? Jo vržeš v vedro z vodo, skupaj s pastjo v red in jo pustiš pet do deset minut. Se mi ni zgodilo, da bi kakšna pregrizla rešetke, splavala in zbežala iz vedra. Če se ti mudi, pa jo vržeš v krop. Lahko jo potunkaš in jo zvlečeš ven v eni minuti ali v par sekundah, tudi če je še živa, ta se ne bo nikoli več vrnila. Tudi podganina misel, da bi se vrnila v sobo, je opečena za vekomaj.

ERZSÉBET: Mojstrsko. Ljubica, to je najbolj mojstrski tečaj, ki ti je na voljo. Ko poslušam Ilono, kako mojstrsko je to opravljala, da nisem opazila ene same podgane, že leta in leta, lahko rečem, da me je zdaj malo manj strah podgan. Zdaj vidim, da sem v sigurnih rokah, no, da sem bila v sigurnih rokah, in zdaj pričakujem, da boš tudi ti obvladala vse to, preden prideš na njeno mesto.

DEKLA: Se bom potrudila, gospa. Vse bom naredila, da se naučim, vse, kar je treba.

ILONA: Preveri past.

DEKLA: Kje je? –

ILONA: Ob tvojih nogah.

DEKLA: A zdaj, pred gospo?

ILONA: Seveda pred gospo, saj mora gospa spremljati tvojo preizkušnjo od začetka do konca, kako bi drugače vedela, s kom ima opravka.

DEKLA: A naj pogledam?

ILONA: Stavim, da je notri.

DEKLA: A boste vi pogledali?

ILONA: Boš ti. – Kaj staviš?

DEKLA: Ne vem – upam, da je ni.

ILONA: Preveri.

Dekla pogleda pod mizo in zakriči, kneginja tudi zakriči.

ILONA: Kaj kričiš, kaj kričiš, trapa neumna. Gospa nikoli noče slišati kričanja. Če misliš, da lahko s krikom odženeš grozo, se motiš, punčka moja mala. Groza se zažira do kosti že z rojstvom. Zato nikoli ne pomisli, da bi kričala, tudi ko se krik sam odtrga iz mesa zaradi prevelike bolečine. Krik boš požrla tako kot svoj lastni drek, ki ga boš žrla ob najmanjši napaki. Vzemi past, kaj gledaš! Vzemi jo v roke. – Tako. Kaj je v njej?

DEKLA: Podgana.

ERZSÉBET: Stran, stran s to zadevo od mene. Stran!

ILONA: Pa kaj, če je podgana. Kaj si pričakovala, da bo noter, tvoj zaročenec morda? Princ, pa še na belem konju. Trapa neumna. Glej podgano. No, kaj vidiš?

DEKLA: Podgana.

ERZSÉBET: Ne no, ne ponavljaj stokrat te besede – gnusi se mi, na bruhanje mi gre. Nehaj!

ILONA: Podgana, pač. To je podgana. To, kar se je ujelo v past, je debela, tolsta, lačna podgana. Kosmata, siva, samo rep in ušesa ima brez kocin. Stavim, da je polkilska. Išče izhod, izhoda pa ni. Ampak kdo je kriv, da je prišla noter. Ni bila preveč prebrisana in je padla v past. In zdaj bo morala plačati manko svoje pameti. Ti, a bi še rada bila na mojem mestu?

DEKLA: Ne vem, gospa.

ERZSÉBET: Kaj si rekla?

DEKLA: Oprostite – na bruhanje mi gre.

ERZSÉBET: Kako naj razumem zdaj to – hočeš zasesti Ilonino mesto ali ne?

DEKLA: Bruhala bom, gospa.

ERZSÉBET: Marš ven! Še bruhala mi boš tukaj. Rekla sem, marš.

ILONA: Saj sem rekla, da ni ta prava.

ERZSÉBET: Ven! Obe, ven!

DEKLA: Bom, bom gospa. Nočem nazaj, vse bom naredila, vse, kar boste rekli, bom, bom...

ILONA: Daj jo v krop.

DEKLA: A mora v krop – uboga žival –

ERZSÉBET: Kaj je rekla? “Uboga žival”?

ILONA: Saj sem rekla, da ni normalna.

DEKLA: Bom, bom – kje naj jo dam?

ILONA: V krop!!! Saj veš, kje je. – A je to težko? A je bilo to tako težko naredit? Potegni jo zdaj ven. Ne boš je kuhala celo uro. Je že mrtva. Kaj se cmeriš, kaj se zdaj cmeriš.

DEKLA: Še je živa!

ILONA: Ma kakšna živa. Včasih trzne kakšna mišica, ampak pod temi kocinami ni več življenja. Zdaj odpri past. Kje so vratca? Kje so vratca? Počasi, mi boš še uničila past. Vzemi podgano ven.

DEKLA: Ne, ne, prosim –

ILONA: Izvleči podgano ven iz kletke, uš nemarna.

ERZSÉBET: Kaj se bojiš, ljubica – saj je mrtva, in če je mrtva, je mrtva. Vzemi jo. Tako, počasi. Ko jo gledam v tvojih rokah, vidim, da ni tako grozna. Poglej, kot da spančka. Podganica spančka. Zakaj se ti roke tresejo. To je, kot da držiš prst med dlanmi. To je že mrtvo. Vsaka mrtva stvar je prst. In če je prst, se nimaš kaj bati.

DEKLA: Še je topla.

ILONA: Skuhana je, ne topla.

DEKLA: Kam naj jo vržem?

ILONA: Še jo boš držala.

DEKLA: Naj jo držim, gospa?

ERZSÉBET: Če Ilona tako pravi, jo boš pač držala.

ILONA: Ilona pravi, da glej podgano. Ne glej stran, podgano glej. Kaj smo rekli o podgani. Podgana ni samo podgana. Podgana je simbol vseh – kaj?

DEKLA: Vseh sovražnikov moje gospodarice.

ILONA: Kaj je še podgana?

DEKLA: Simbol vseh njenih nasprotnikov, sorodnikov, upornikov, lažnih prijateljev, zvutih ljubimcev, prebrisanih veljakov in oblastnikov, janičarjev ter Turkov. Podgana je obraz vseh, ki sem jih omenila, plus vseh tistih, ki jih gospa ne mara, teh pa ni malo – to je skoraj vse, kar se premika. Po pravici povedano, so tudi stvari, ki se ne premikajo, pa jih gospa nemara.

ILONA: Dovolj. Vse njene sovražnike – kaj jim je treba narediti, če jih gospa tako ne mara, kot da so podgane?

DEKLA: Treba jih je za zmeraj odstraniti. V krop z njimi –

ILONA: Ali?

DEKLA: Ali, kaj –

ILONA: Ali jim odrezati vrat.

DEKLA: Jim odrezati –

ILONA: Odreži podgani vrat.

DEKLA: Zakaj? – Saj je mrtva.

ILONA: Vem, da je mrtva. Ne potrebujem te, da mi to poveš. S tem, da ji boš odrezala vrat, boš pokazala, kako in koliko si pripravljena opraviti s podgano oziroma z vsemi sovražniki svoje gospodarice. Si pripravljena opraviti z njenimi sovražniki ali nisi? Si pripravljena to storiti za svojo gospodarico in pokazati zvestobo do nje ali ne? Si pripravljena pokazati lojalnost, predanost in pogum, se postaviti v bran gospodarice ali ne? Si sposobna to narediti zanjo ali ne?

DEKLA: Sem.

ILONA: Potem pa dokaži.

DEKLA: Dajte nož.

ILONA: Nož? Zakaj nož? Pregrizi ji vrat.

DEKLA: Ne, ne morem.

ILONA: Če si sposobna za moje mesto, boš lahko.

DEKLA: Ne!

ILONA: Pol se pa poberi od tukaj in da te ne vidim več.

DEKLA: Gospa, a je tega res treba, prosim recite kaj.

ERZSÉBET: Ilona, imela si prav. To dekle ni sposobno, ni to, kar sem pričakovala.

DEKLA: Gospa, pa saj ni res –

ERZSÉBET: Niti besedice nočem več slišati. Marš od tukaj, da te nikoli več ne vidim. In tistim, ki so te poslali, povej, da nisem tako neumna, dobro vem, da se smukajo naokoli, kopljejo mi grob, da bi prevzeli mojo oblast nad kneževino in moje bogastvo. Marš!

DEKLA: Nihče me ni poslal.

ERZSÉBET: Lažeš!

DEKLA: Ne, ne gospa. Nočem nazaj, razkosajte me, ne grem nazaj.

ERZSÉBET: Dekla, ne morem biti tvoja mama. Če se sliniš zaradi mojega bogastva, vzemi to ogrlico za spomin in zgini. Na, tukaj imaš.

DEKLA: Prosim, ne pošiljajte me stran.

ERZSÉBET: To so pravi biseri, ljubica. Na. Požri jih. Vredni so več kot tvoje življenje in življenje tvojih. Vzemi in zgini.

DEKLA: Nočem, nočem, nočem nazaj.

ERZSÉBET: Nimam kaj početi s tabo, ljubica. Ne potrebujem te. Nisi za nobeno rabo. Pokazala si, da mi nisi pripravljena stati ob strani in se odločno zoperstaviti vsem mojim nasprotnikom. Kaj bom s tabo? Kaj še hočeš?

DEKLA: Ampak gospa, to je tako ogabno –

ERZSÉBET: Kaj me briga – tudi moji nasprotniki so ogabni.

DEKLA: V redu, bom! Bom! Kje je podgana?

ILONA: Tam kamor si jo vrgla. Išči pa boš našla.

DEKLA: Prav – bom!

ILONA: No, pa daj! Naredi!

Dekla najde mrtvo podgano in ji odgrize glavo. Pljune glavo. Joka.

ERZSÉBET: Pridi. Pridi. Daj, da te objamem. Ne jokati, ne jokati, no, prosim. Saj ti je uspelo. Zdaj me ni več strah podgan in vem, da sem s teboj močnejša od vseh mojih sovražnikov skupaj.

ILONA: Ilončica. Ti lahko še jaz čestitam, z enim strastnim poljubom?

DEKLA: Lahko, gospa.

ILONA: Pa ti ne bom, ti bom prizanesla – ob poljubu bi te moje kocine po obrazu zbodle, pa še zadah trohneče mačke mi prihaja iz gobca. Dobro si to opravila, punca, dobro.

ERZSÉBET: Za vse to, kar si naredila, bomo nazdravili. Ilona, natoči ji vina, prosim. – Pij, ljubica, še pij. Še pij. Z vsakim požirkom boš zapečatila svojo lojalnost in pripadnost gospodarici. Pij.

DEKLA: Ne morem več.

ERZSÉBET: Na moje zdravje, ljubica. Pij.

ILONA: Na njeno zdravje boš pa ja pila.

ERZSÉBET: Zdaj na mojo slavo in pogum. Pij.

DEKLA: Ne morem –

ILONA: Pij. Do dna.

ERZSÉBET: In zdaj na mojo lepoto.

ILONA: Na to boš spila tri kozarce.

ERZSÉBET: Prvi. – Drugi. – Tretji.

ILONA: Ta je k žolna.

ERZSÉBET: Bravo. To mi je všeč, ljubica.

ILONA: Zdaj boš spila še enega zame.

ERZSÉBET: Enega za Ilono pa boš spila. Tako, ljubica. In zdaj še enega zase. Do dna, ljubica, do dna.

ILONA: Lahko gremo zdaj naprej?

DEKLA: Mi boste pokazali posteljo? Rada bi se ulegla, vrti se mi –

ILONA: Ne še, nismo še tam, Ilončica.

ERZSÉBET: Samo še malo je do konca, ljubica, samo še korak do konca. Opravila si preizkušnjo za sposobnost, kar pomeni, da imaš nežne rokice, čeprav malo mrzle, tako nežnih rok nisem začutila na svojem hrbtu že dolgo. V preizkušnji za sposobnost si pokazala tudi, da si poslušna in da se boš zmeraj ravnala po moji želji in volji. Druga opravljena preizkušnja je res bila ogabna, priznam – jaz česa takega ne bi opravila – res je bilo ogabno –

DEKLA: K podgana ogabno, k obraz od Ilone ogabno, k tale starka grda ogabno – k, k, k podgana – ogabno – haaa, haaa – ta staruha je pa grda k podgana, grda –

ILONA: Pijana je že k mavra.

ERZSÉBET: Točno – to s podgano je bilo ogabno, ampak s tem si opravila preizkus lojalnosti, dušica. To, kar si naredila s podgano, je dokaz, da si zmožna odgrizniti vrat vsakemu mojemu sovražniku. Ta predanost je nekaj, kar si vsak gospodar želi od svojih podložnikov. Zdaj vem, da bo ob meni oseba, ki bo dokončno odstranila –

DEKLA: Tole Ilono bom najprej odstranila –

ERZSÉBET: – vsakega, ki ga mrzim. Ilono imava radi, ljubica, ona je naša in naših ne bomo odstranjevali, tako?

DEKLA: Tako.

ILONA: Zdaj bo treba narediti preizkus, ali si pripravljena žrtvovati tudi sebe, ne samo drugih, ki jih ne mara gospa.

DEKLA: Gospa me ima rada.

ERZSÉBET: Če se izkaže, da si pripravljena žrtvovati tudi sebe, ja, te bo imela rada.

DEKLA: Pa kaj je zdaj to – a to s podgano ni bilo dovolj?

ILONA: Bi še rada bila na mojem mestu?

DEKLA: Povej že enkrat, grdoba stara, kaj bi rada od mene. Kakšna traparija je zdaj to – ali sem pripravljena žrtvovati sebe – seveda sem, ti kar povej, kaj je treba narediti, in to bom naredila, pa če je treba skočiti z vrha stolpa ali kaj? Če boš to zahtevala, ni problema, skočim, ampak tudi tebe potegnem zraven za lase, čarovnica stara, nemarna, kurba pokvarjena, zahrbtna, zlobna pizda stara, da mi takoj izgineš izpred oči –

ERZSÉBET: No, Ilona – že uporablja tvoj besedni zaklad. Ta punca je fenomen, sama po sebi je fenomen, ti rečem.

ILONA: No, fenomen – čeprav si pijana kot klada – te čaka še zadnja preizkušnja. Izvoli. Tukaj imaš škarje. Odreži si kos mesa.

DEKLA: Tebi bom odrezala glavo –

ILONA: Žal, moja glava ni tvoj kos mesa, čeprav boš kmalu mislila, kot da misliš z mojo glavo.

DEKLA: Kaj je zdaj to – kaj hoče ta od mene?

ERZSÉBET: To je preizkus, ali si pripravljena žrtvovati sebe za svojo gospodarico in preizkus zahteva, da si odrežeš košček – majhen košček mesa – in s tem simbolnim dejanjem potrdiš, da si tudi to sposobna – žrtvovati sebe v korist svoje gospodarice. In to je potrdilo s pečatom, s štipilko, da si sposobna biti moja spletična.

ILONA: Pogledaj, trapa. Kaj vidiš? A je to brazgotina na moji riti? Vidiš?

DEKLA: Kaj mi ta kaže rit?

ILONA: Tudi jaz sem si iz ritnice odščipnila košček in s tem pokazala in dokazala pripravljenost za ta položaj. Nisi prva, ki mora prestat preizkus sposobnosti samožrtvovanja v imenu gospodarice.

DEKLA: Pa saj to ni možno.

ILONA: O, pa še kako je možno.

DEKLA: Tehnično to sploh ni možno.

ILONA: Če hočeš dobiti moj položaj, mora biti možno?

DEKLA: Pa da ne misliš, koza stara, da si samo ti sposobna naredit kaj takega.

ILONA: Pa brez kričanja, prosim. Gospa ima občutljiva ušesa. Tudi če se bolečina odtrga iz mesa, boš pogoltnila bolečino vase, kot da je ni. Jasno?

DEKLA: Kaj je to za ena neumnost? Kaj vidve počneta z mano.

ERZSÉBET: Mislim, da se že dani. A bo kaj, ljubica?

DEKLA: In če to naredim, bom dobila njeno mesto?

ERZSÉBET: Seveda boš.

DEKLA: In to je zadnje.

ERZSÉBET: To je zadnje.

ILONA: Če ti uspe, da si odrežeš kos mesa, ga boš morala tudi požreti. Lahko ga tudi skuhamo, če ti ne tekne surovo. In če tudi to opraviš, si zmagala. Boš?

DEKLA: Bom. Ampak, to tehnično ni možno.

ILONA: Ja, je – če je treba, je možno, tudi tehnično možno.

DEKLA: Ne morem.

ILONA: Ne moreš, lepotičica?

ERZSÉBET: Če tehnično ne gre, si lahko odrežeš kos mesa z nekega drugega dela telesa, meni je vseeno, ni nujno, da je kos iz ritnice.

DEKLA: Si lahko izrežem od tukaj?

ERZSÉBET: Si boš odrezala bradavico?

ILONA: Izvrstno, joška brez bradavice je ja dokaz samopožrtvovalnosti v imenu gospodarice. To bo več kot kos ritnice.

ERZSÉBET: No, daj, ljubica. Ilona pravi, da je to v redu.

ILONA: Samo brez kričanja.

DEKLA: Lahko dobim še požirek vina?

ERZSÉBET: Seveda. Z veseljem.

ILONA: Nič ne boš čutila, ljubica. Daj –

DEKLA: Ne morem.

ILONA: Naj ti pomagam?

DEKLA: Prosim –

ILONA: Lahko ti pomagam, samo v tem primeru bom odrezala kos, ki ga bom jaz izberala.

DEKLA: Kaj boš ti odrezala? Nič ne boš odrezala.

ILONA: Če hočeš, da ti pomagam, ti bom odrezala sramne ustnice s klistorisom vred.

DEKLA: Ti si bolna.

ERZSÉBET: Zakaj ne, ljubica. Ponekod po svetu je to nekaj čisto normalnega. Ženske obrezujejo vsak dan za dobro jutro. Obrezane ženske ne čutijo slasti seksa, ampak zato niso pohotne in bolečina pri porodu pri obrezanih žensk je manjša, saj so največji prag bolečine doživele pri obrezovanju. Popadki so mala malica za žensko, ki je prestala obrezovanje.

DEKLA: To ni normalno.

ERZSÉBET: Obrezovanje žensk je v tradiciji različnih narodov po svetu. Kdo ima pravico prepovedati starodavne običaje in tradicijo, ki je

kulturno bogastvo nekega ljudstva. Kdo ima pravico označiti to pravico za primitivno in barbarsko, za nenormalno, kot ti praviš. Sklicevati se na pravico otrok, je neumnost. Prav tisti otroci bodo podedovali to tradicijo, kot tudi vse ostalo, kar se da podedovati, in nekega dne bodo ponosni dediči ne samo materialnih dobrin, temveč tudi svoje kulture.

DEKLA: Ampak to boli. Nočem da boli, nočem –

ERZSÉBET: Kdo pa hoče, da boli, ljubica. Saj je to jasno. Vse, kar počnemo, počnemo samo zato, da ne boli. Lakota, žeja, mraz, vročina – vse to so oblike bolečine. To je jasno. Vse, kar počnemo, je, da preprečimo te raznorodne oblike bolečine. Ampak, mar se ni bolj praktično sprijazniti z bolečino in jo objeti kot edino resnico, ki bo itak enkrat poklopila ves svet in nas. Komu bo mar, ko se bo vse raztreščilo in ne bo več nikogar, da bi se spraševal o etičnosti bolečine. Lahko mi rečeš, da sem svečenica, ki prinaša žrtve velikemu Bogu, bogu vseh bogov, bogu bolečine. Ta je najbolj prisoten v družbi elitnih bogov. Pa še najbolj glasen je povrh vsega.

Obreži jo prosim.

DEKLA: Ne! Ne, prosim ne! Sama bom. Si bom odrezala košček –

Si odreže bradavico leve dojke. Niti pisne ne. Ga da v usta in ga žveči.

ILONA: Ta pa ni cela –

ERZSÉBET: Si pač želi tvoje mesto. Bravo, ljubica, bravo. Ganila si me do solz.

ILONA: Krvavi k vol.

ERZSÉBET: To je davek v krvi za položaj, ki si ga je priborila.

ILONA: Lahko da na položaju izkrvavi.

ERZSÉBET: Pač, zahteven položaj.

DEKLA: Vina, dajte mi vina.

ERZSÉBET: Seveda, ljubica.

ILONA: Na, poplakni.

ERZSÉBET: Na zdravje, Ilončica.

DEKLA: Kaj naj zdaj naredim? Kaj je še treba –

ERZSÉBET: Nič več ni treba, ljubica. Opravila si preizkus več kot odlično.

DEKLA: Kaj naj še naredim, povejta! Vse bom naredila, vse. Nobeden me ne bo več ustavil, nobeden.

ILONA: Zdaj ostane še, da ti pokažem posteljo.

DEKLA: Ti jo kar obdrži, pa crkni v njej –

ILONA: Tudi moje obleke ti bom dala.

DEKLA: Nočem tvojih smrdljivih cunj.

ERZSÉBET: A bi rada morda mojo obleko, ljubica?

DEKLA: Rada bi to, kar moja gospa želi.

ERZSÉBET: Tvoja gospa bi rada, da oblečeš njeno obleko.

DEKLA: Bo tako, kot moja gospa želi.

ERZSÉBET: Sleci se.

ILONA: Lepotica brez ene joške.

DEKLA: Zapri gobec! Tvojih besed me ni več strah, staruha grda. Tebi je že odzvonilo.

ERZSÉBET: Zdaj je ona na tvojem mestu, prosim, ne izzivaj je, Ilona.

DEKLA: Kaj si želijo milostljiva gospa?

ERZSÉBET: Daj povelje Iloni, naj me sleče. Zadnjikrat.

DEKLA: Kaj zijaš? Imaš dovolj tople roke ali nimaš – roke v krop. Roke v krop, sem rekla!

ILONA: Tam je podgana.

DEKLA: Kje?

ILONA: Tam v kotu.

DEKLA: Kje je past. Kje je past. Gospa je ne sme videti. Kje je past? Takoj ji bom odgriznila glavo. Takoj jo bom ujela.

ERZSÉBET: Kar daj, ljubica, kar daj.

DELKA: Kje je, kje je podgana?

ILONA: Na – tukaj imaš obleko.

ERZSÉBET: Obleci jo, ljubica.

DEKLA: Tudi bom.

ERZSÉBET: Poglej jo.

ILONA: Erzsébet Báthory.

ERZSÉBET: Kontesa.

ILONA: Krvava kontesa.

ERZSÉBET: Erzsébet Báthory.

DEKLA: Jaz sem Erzsébet Báthory.

ERZSÉBET: Da si, ljubica?

DEKLA: Seveda sem. Erzsébet Báthory Erzsébet Báthory Erzsébet Báthory –

Jaz sem Erzsébet Báthory, jaz sem Erzsébet Báthory, jaz sem –

ERZSÉBET: In če bi zares bila, ljubica, če bi zares bila jaz in bi morala vladati s kneževino, kaj bi naredila?

DEKLA: Iloni odrežem glavo.

ERZSÉBET: To je že jasno. Kaj boš še naredila?

DEKLA: Nekaj bi naredila, ampak ne vem, kaj bi naredila, gospa. Nekaj pa gotovo bom naredila.

ERZSÉBET: Si boš nakopala veliko odgovornosti, ljubica.

DEKLA: Si bom nakopala, pa kaj –

ILONA: Vse bo spravila v red, brez skrbi.

DEKLA: Zapri gobec, staruha grda. Najprej te bom spravila v grob.

ILONA: Zdaj ko si Erzsébet Báthory, ni dvoma, da boš to storila.

DEKLA: Zapri gobec!

ERZSÉBET: Ampak ljubica, ko si boš nakopala obveznosti, jih boš morala reševati.

DEKLA: Seveda bom.

ILONA: Seveda bo, seveda.

ERZSÉBET: Pridi, ljubica, da ti nekaj pokažem. – Veš, kaj je to? Zemljevid. Kot velika vladarica boš vedno imela zemljevid pred sabo. To je Evropa, tukaj smo mi in tukaj so Turki. Vse to, kar vidiš, je otomansko cesarstvo. Meji z mojo kneževino. Vsak trenutek Turki lahko predrejo mejo. Moj mož je herojsko padel tukaj. Ujeli so ga Turki v trdnjavi moje tete, ki je sedaj njihova utrdba. Vidiš, kako blizu sta naša oziroma tvoja trdnjava in njihova utrdba, ljubica. Mojega moža so nasadili na kol, prav tukaj. Poročali so mi, da je umiral

oseminštirideset ur, na soncu so ga grizle muhe in komarji, ponoči pa napol divji psi. Na koncu so mu razrezali trebuh in stlačili vanj močerada. Umiral je počasi in mučno. Ampak zato je danes heroj. Herojstvo si moraš prislužiti, ljubica, tudi če si modre krvi. Teta je tudi končala herojsko. Njo je naprej posilil cel garnizon Turkov, potem so ji še odrezali glavo. – Kaj pa ti je? Vsaka vojna terja posilstva, obglavljanja in nabijanja na kole, to je ja normalno, ljubica. In brez vojn ni herojev. In brez herojev ni zgodovine in brez zgodovine ni spomina in brez spomina nisi nič. In če boš morala postati heroj in enkrat boš zagotovo morala – pač vsak plemič in vsak oblastnik si mora zaslužiti naziv plemenitosti s kakšnim herojskim podvigom – to pomeni, da boš morala prenesti tudi velike muke, če boš hotela na mojem mestu.

DEKLA: In ti si jih prestala?

ERZSÉBET: Vsak dan, ljubica, vsak dan.

DEKLA: A te bolečine, ki jih zdaj prestajam, štejejo za herojstvo?

ILONA: Te bolečine so dokaz zvestobe. Za herojstvo so potrebne druge bolečine, bolj žlahtne. Tisti posamezniki, ki grejo skozi največje bolečine, tisti so kandidati za mučenike ali svetnike, kar je še več kot plemstvo.

DEKLA: Če so bolečine, ki jih prizanese lastna roka, tako hude, kakšne so šele tiste, ki ti jih prizanesejo Turki. Nočem, da me še boli.

ILONA: Če hočeš biti plemkinja, se izkušnji herojstva ne boš mogla izogniti in izkušnje herojstva so najpogostejše boleče.

ERZSÉBET: Predstavljalj si, da je vsa ta površina tvoja kneževina. Kaj bi ti naredila s tem ozemljem?

DEKLA: Podarila bi ga vam.

ILONA: Trapa. To je njena zemlja. Ne moreš ji podarjati tega, kar je njeno.

DEKLA: Obzidala bi jo z visokim zidom, da Turki ne bi mogli čez.

ILONA: Zakaj? Se bojiš, da te bo posilil garnizon Turkov? To ni nujno slabo, ljubica.

ERZSÉBET: No, za mojo teto je bilo verjetno grozno. Ona je imela rada punčke.

ILONA: Ni čudno, da je bila tvoja teta.

ERZSÉBET: Ta prstan sem dobila od nje. Ti je všeč ljubica? Daj ga na roko. Kako roka v hipu postane plemiška, takoj ko dobi prstan. Ti je všeč?

DEKLA: In zdaj sem plemkinja.

ILONA: Skoraj.

DEKLA: Hvala.

ERZSÉBET: Kaj si rekla?

DEKLA: Hvala.

ERZSÉBET: Vladarji se ne zahvaljujemo, ljubica. Vladarju vse pripada. Brez zahvaljevanja.

DEKLA: In kako se reče, ko se dobi prstan?

ERZSÉBET: Se ne reče nič. Preprosto se vzame, brez besed. Oblastnik ima pravico nad posedovanjem, vladar mora dobiti, mora jemati, mora imeti.

DEKLA: Zato je vladar. Vladar nikoli ne reče hvala.

ERZSÉBET: Nikoli, ljubica.

Dekla gleda zemljevid.

ERZSÉBET: Izven moje kneževine so prostrana ozemlja in drugi svetovi. To je Afrika. Tam so ljudje črni ljudožerci in menda se povsod sprehajajo levi. To je Sibirija in tam sta večni sneg in led. To je nov kontinent. Pravijo, da tam ljudje hodijo nagi. In to je Indija. Najboljše

začimbe in dišave so v Indiji. In najmehkejša svila. Obleka, ki jo imaš zdaj na sebi, je iz Indije. Predstavlja si, da si vladarica sveta. Kako boš uredila svoje cesarstvo?

DEKLA (*gleda zemljevid*): Turke bom poslala v Afriko, da jih požrejo levi in ljudožerci. Tiste nage od tukaj bi preselila v Sibirijo, ko jim bo mrzlo, se bodo takoj obleki. V Indijo bi se preselila in tukaj bom zgradila novo trdnjavo, večjo in višjo od tvoje. Iz zlata jo bom zgradila. Vse začimbe bom pošiljala iz Indije po celem svetu.

ILONA: Ta je pa dobra.

ERZSÉBET: Komu boš pošiljala začimbe po celem svetu?

DEKLA: Vsem ljudem na svetu.

ERZSÉBET: Misliš, da je dovolj začimb za vse ljudi po svetu? V čem bo potem razlika med kmeti in vladarji, če bodo imeli vsi enako začimb?

DEKLA: Jih bom dajala samo, če jih bo dovolj.

ERZSÉBET: Seveda jih bo dovolj, ampak če hočeš vladati, moraš reči, da jih ni dovolj. Vsak, ki bo hotel dobiti blago, ga bo moral plačati. Cene je treba naviti navzgor, da masa dela zate. Če se pride do blaga po lažji poti, tega nihče ne bo cenil, če pa je pot težka in mučna, bo vsak naredil vse, da bo prišel do grama blaga, in čim težje pride do blaga, bolj ga držiš v rokah.

ILONA: Ponovi zdaj to, plemkinja.

DEKLA: Ne morem, vrti se mi –

ILONA: Če hočeš biti plemkinja, boš ponovila.

DEKLA: Ne morem biti plemkinja.

ERZSÉBET: Zakaj ne?

DEKLA: Nimam modre krvi. Kaj se vidve norčujeta iz mene. Saj ne morem biti plemkinja. Nisem modre krvi, nisem, in to je zapečaten.

ERZSÉBET: Lahko te poročimo s plemičem in boš v hipu postala plemkinja.

ILONA: Ko se boš parila s plemičem, boš v hipu dobila plemiško kri. Kajti to je nalezljivo.

ERZSÉBET: Točno tako. S kom jo bomo pa poročili?

ILONA: David bo več kot zadovoljen.

ERZSÉBET: Bi se poročila s plemičem, ljubica?

DEKLA: Če bo plemič tako hotel –

ERZSÉBET: Seveda bo hotel, zakaj ne bi, ljubica. Pusti Iloni njen položaj. Ti zaslužiš več, ti si za plemkinjo. Hočeš bit plemkinja?

DEKLA: Če smem, gospa.

ERZSÉBET: Samo še eno vprašanje. Ali mora biti ženin lep?

DEKLA: Lep? A me bo tepel?

ILONA: Najlepšega bomo zbrali. In te ne bo tepel.

ERZSÉBET: Ilona, pokliči Davida, prosim.

DEKLA: A se bom kar takoj poročila?

ILONA: Takoj, gospa.

ERZSÉBET: Reciva, da si že plemkinja. Izrazi lastno voljo. Kaj hočeš ljubica?

DEKLA: Hočem biti plemkinja.

ERZSÉBET: Ja, o tem smo se zmenili. Kaj si še želiš?

DEKLA: Hočem biti bogata.

ERZSÉBET: Boš, če boš plemkinja, boš tudi bogata. In?

DEKLA: Hočem imeti moč.

ERZSÉBET: Tudi moč boš imela.

DEKLA: Hočem biti pomembna.

Hočem imeti oblast.

Hočem vladati ljudem, ravnati po svoji volji.

Hočem odločati.

Hočem biti aristokratka.

Hočem, da so vsi odvisni od moje odločitve in volje.

Hočem držati škarje in platno v svojih rokah.

Hočem presojudati in soditi.

Hočem poveljevati, ukazovati, zapovedovati, kaznovati.

Hočem, da je moja beseda zadnja.

Hočem dajati povelja in komande.

Hočem biti na vrhu.

Hočem biti izbrana med izbranimi.

Hočem biti poznana.

Hočem razkošno živeti.

Hočem luksuz.

Hočem užitek.

Hočem lepe stvari –

ERZSÉBET: Kaj pa, če te ljudje ne bodo marali?

DEKLA: Ljudje ne marajo takih, kot si ti zato, ker ne morejo biti ti.

ERZSÉBET: Ljudje me ne marajo, ker zaradi mene trpijo.

DEKLA: Ljudje te ne marajo, ker si ne znajo priznati, da so brez tebe nič. Vse, kar imajo, je njihovo trpljenje, ki jim ga nesebično daješ ti, in če jim še to vzameš, ne bodo imeli nič več.

ERZSÉBET: Torej, ti res hočeš biti to, kar sem jaz.

DEKLA: Hočem biti ti.

ERZSÉBET: In kako si to predstavljaš?

DEKLA: Bom neizprosna, neranljiva, neomajna, okorna, močna, hladna, hrabra, bom nedotakljiva, vsemogočna, samovoljna, prebrisana, brezkompromisna, trda, neemotivna, okrutna, brez sočutja, brez usmiljenja, brez odgovornosti, stroga, nepopustljiva, načelna, naduta, vase zaljubljena, pomembna, bom prasica, bom bahava, bom vplivna, bom postavljaška, prostaška, bom mrk za vse okrog mene, bom potratna, razsipna, čezmerna, ljudje se me bodo bali, bom strah in trepet, bom imela prestol, bom upravljala, gospodovala, ljudje bodo zmeraj povešali pogled, ko me bodo zagledali, ljudje bodo jecljali, ko me bodo nagovarjali, me bodo spoštovali, se mi bodo klanjali, me bodo onikali, drhteli bodo pred mano, bodo čakali na moja povelja, bodo odvisni od moje odločitve in moje volje, krojila bom njihovo usodo in vsi se bodo ustavljali, ko bom šla mino, in to bom zahtevala, da se vsi ustavijo, ko bom šla mimo, in vsi bodo delali tako, kot hočem, in vsi bodo izpolnjevali vsa moja povelja in pričakovanja, in zmeraj bo tako, kot hočem, imela bom posebne pravice, meč bom in vislice, bič in roka, njihova nočna mora bom, njihova strahopetnost, njihova neozdravljiva bolezen bom, njihov edini bog in religija, sonce in mesečina bom, poskrbela bom, da bodo milijoni in milijoni ljudi lačni zaradi mojih odločitev, in moje odločitve bodo rojevale vojne, v katerih bodo milijoni in milijoni navadnežev izgubili življenja, tisoči in tisoči bodo ostali invalidi in se bodo klečeplazili v dreku in še milijoni se bodo razselili, milijoni bodo tavalili

po svetu kot nomadi in prosili za kos kruha in varno zatočišče, ponižani bodo, zato ker hočem, da so odvisni od mene, in hočem, da umirajo zaradi mene, hočem, da številni umrejo zaradi pomanjkanja vode, hrane, zaradi suše, poplav, potresov, ozeblin, kužnih bolezni, plazov, in trpljenje otrok bo po moji volji, in dala bom povelje, da raztrančirajo na milijone otrok in jih razkosajo in jim odvzamejo organe za lastno zabavo, in dovolila bom, da moji vazali posiljujejo otroke tujih vazalov, in to bo po moji komandi, in otroci bodo delali na poljih, kot sužnji bodo delali in bodo delali zame, in vsako leto bodo monsunske poplave potopile nemočne, in lakota bo vse večja in večja in ljudje bodo v večjem strahu, in rudniki za premog se bodo rušili in bodo pokopali pod sabo črne rudarje, in tudi rudniki za diamante se bodo zrušili in rudarji bodo umirali počasi in v mukah, dušili se bodo pod zemljo med diamanti, ki jih bom kasneje nosila okoli vratu, in si bom naročila obleko, prešito z diamanti, za katere so v mukah umirali rudarji, in bom izdala ukaz, naj se živali žrtvujejo za moj užitek, da bom njihova krzna postlala kot pokrivala na mojih posteljah in po tleh v mojih sobanah, naredila bom marsikaj, da bodo številni trpeli, da mi bodo zavidali, in mi ne bo mar za nikogar, in vsi bodo govorili o mojih odločitvah kot o reformah, ki bodo spremenile življenje, moje odločitve bodo spremenile svet in ta bo postajal vse večji pekel za vse ostale in bolj zabavno nor zame, za zabavo bom uzakonila še gladiatorske igre – človek proti človeku, ali človek proti živali, ali žival proti živali – dekadentna bom, in vsi bodo delali zame, in vsi bodo vedeli, kdo sem in nora bom, razposojena, umazana, pokvarjena, zlobna, pohotna, brez meja, perverzna, brez ovir, ni ga sodišča, ki bi mi presoјalo, ni oblasti, ki je nad mano, ni cesarja, vladarja, veljaka ali Boga ali bogov, ki bi mi očitali kar koli, ni pomembnejšega ali močnejšega od mene – kako je osamljeno na vrhu – ni ene same osebe, ki bi imela pogum, da kar koli reče zoper mene, ni kazni, ni očitkov ali pripomb, moja volja je edina in bo tako, kot jaz hočem in mislim da je prav, bom imela neomejeno moč in bom naredila vse, česar Bog ne more ali noče.

Pade v nezavest.

ERZSÉBET: Amen. Nasilje je pogoj za preživetje, ljubica.

Vstopi Ilona. Zanj pricepeta DAVID – gnom z downovim sindromom.

Zgleda zelo odbojno. Ilona ga pripelje do Dekle. David se vrže nanjo kot lačna zver. Trga z nje obleko.

ILONA: Okrog in naokrog trdnjave je vojska.

ERZSÉBET: Thurzó.

ILONA: Vsi ostali so ob njem.

ERZSÉBET: Berem ga kot odprto knjigo.

ILONA: Čaka vas kočija.

ERZSÉBET: Kako – če so pred vhodom –

ILONA: Boste šli skozi podzemni tunel.

ERZSÉBET: Jih ni na drugi strani?

ILONA: Še ne.

ERZSÉBET: Kaj boste z njo?

ILONA: Jo dobi Thurzó. Naj se hvali, da vas je ujel.

ERZSÉBET: Po obrazu bo spoznal, da to nisem jaz.

ILONA: Po obrazu je ne bo poznal. Poskrbela bom za to.

ERZSÉBET: Čakala vas bom v zeleni palači na Dunaju. Pridite čim prej.
Čakajo naju nova opravila.

ILONA: Vas pospremim do izhoda.

Erzsébet Báthory in Ilona odideta.

Dekla je v nezavesti ali že mrtva. David jo pošiljuje najbolj okrutno kot zmoro, da bi kri vaščanke postala plemiška.